

”Olin jäännyt paljosta paitsi, jos en olisi lähtenyt”

Kirkkokuoron merkityksellisyys laulajalle

Sanna Kuoppala
Käytännöllisen teologian tutkielma
Lokakuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution -
Tekijä – Författare Kuoppala, Sanna Annikka		
Työn nimi – Arbetets titel ”Olin jäänyt paljosta paitsi, jos en olisi lähtenyt” - Kirkkokuoron merkityksellisyys laulajalle		
Oppiaine – Läroämne Käytännöllinen teologia		
Työn laji – Arbetets art Pro gradu	Aika – Datum Lokakuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal 57 + 6
Tiivistelmä – Referat <p>Suomen ev. lut. kirkossa kirkkokuorolaiset ovat merkittävä vapaaehtoisryhmä. Vapaaehtoisten motivaatio työtään kohtaan on merkittävässä asemassa työn jatkuvuuden kannalta. Tutkimuksessani etsin vastausta kysymykseen: Mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen merkitsevät Lohjan seurakunnan kirkkokuorolaisille? Tutkimuksen lähteinä olivat Lohjan seurakunnan alueella toimivien rekisteröityjen kirkkokuorojen laulajat, eli Karjalohjan, Lohjan, Nummen ja Pusulan kirkkokuorojen laulajat. Halusin tietää, miten kuorolainen itse sanoittaa kuoron merkitystä ja mitä asioita kuorolainen itse ottaa esille liittyen kuorolaisuuteensa. Tutkimusaineistona oli kuorolaisilta saamani kirjoitukset, joita he olivat kirjoittaneet annetun aiheen pohjalta: <i>Mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen sinulle merkitsee; mitä kaikkia elämän osa-alueita se sinun elämässäsi koskettaa ja miten?</i> Tutkimukseni on laadullinen ja analyysimenetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi.</p> <p>Kuorolaiset toivat esille kuoron kehittävään vaikutukseen perustuvia merkityksiä, kuten oppimiseen, kehittymiseen, haasteisiin, palkitsevuuteen ja sopeutumiseen liittyen. Kuoron tukea antava merkitys näkyy sekä laulamissa että laajemminkin koko elämässä, esim. sen elämään rytmiä tuovan vaikutuksen muodossa. Merkityksellistä tukea on kuorossa koettu myös suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon kokemuksen kautta. Kuorossa laulaminen ja oleminen vastaa myös kuorolaisen erilaisiin tarpeisiin ja saa laulajan tuntemaan olevansa tarpeellinen.</p> <p>Kuoro on kuorolaisille tärkeä voimavara ja henkireikä, jonka avulla jaksaa elää omaa arkielämäänsä. Harjoitukset virkistävät ja karkottavat huolet. Musiikki ja laulaminen tuovat lohtua ja iloa.</p> <p>Kuoron yhteisöllisyyttä ja joukkoon kuulumista pidetään tärkeänä. Kuoro yhdistää saman henkisiä ihmisiä ja toisaalta kuorolaulu on se, mikä yhdistää erilaisia ihmisiä. Yhteisöllisyys toteutuu sekä sosiaalisissa suhteissa että sanattomana vuorovaikutuksena sävelissä ja harmonioissa. Kuorolla on merkittävää vaikutusta myös paikkakuntaan ja seurakuntaan kotoutumisessa.</p> <p>Kuoron tehtävää seurakunnan jumalanpalveluselämässä pidetään tärkeänä palvelutehtävänä, jossa pääsee osallistumaan, avustamaan ja olemaan vahvasti läsnä messun kulussa. Tärkeää sen ohella, että itse tulee ruokituksi, on myös se, että saa jakaa iloa muille. Kuorossa laulamista pidetään myös itsessään hartauden harjoittamisena.</p> <p>Kuoronjohtajalla on tärkeä rooli. Merkityksellistä on, että johtaja osaa vaatia ja johtaa, on kannustava, idearikas, tavoitteellinen, rohkaiseva ja myönteinen.</p> <p>Vahvimmin tässä tutkimuksessa nousi esiin kuorolaisten antama merkitys monenlaiselle kehittymiselle. Kuorolaisen motivaation kannalta on tärkeää siis myös se, että kuorossa oppii uutta ja että siellä saa onnistumisen kokemuksia haasteiden kautta. Kuoro palkitsee laulajansa.</p> <p>Kuorolaisen sanoin: ”Näitä kun katson taaksepäin, olen tyytyväinen, kun tuli lähdettyä kirkkokuoron tielle, olin jäänyt paljosta paitsi, jos en olisi lähtenyt”.</p>		
Avainsanat – Nyckelord Kuoro, kirkko, yhteisöllisyys, osallisuus, vapaaehtoisuus, kehittyminen		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	3
2.1. KIRKKOKUOROTOIMINTA.....	3
2.2. AIEMPI TUTKIMUS	4
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	6
3.1. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA LÄHDEAINEISTO	6
3.2. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT	6
3.2.1. Tutkimuksen kuorot.....	6
3.2.2. Laadullinen tutkimusote ja aineistonkeruu	9
3.2.3. Tutkimusaineiston analyysi.....	11
4 HENKIS-KOKEMUKSELLISET MERKITYKSET	14
4.1. KEHITTYMINEN.....	14
4.1.1. Oppiminen ja kehittyminen	14
4.1.2. Haaste ja palkitsevuus.....	18
4.1.3. Sopeutuminen.....	20
4.2. TUKI	24
4.2.1. Tuki laulamissa ja elämässä.....	24
4.2.2. Suvaitsevaisuus ja tasa-arvo.....	25
4.3. TARVE JA TARPEELLISUUS, LUOTTAMUSTYÖ.....	26
5 EMOTIONAALIS-KOKEMUKSELLISET MERKITYKSET	28
5.1. VOIMAUTUMINEN.....	28
5.1.1. Kuoro voimavarana	28
5.1.2. Kuoro lohdutuksen ja ilon tuojana.....	30
5.2. MUSIIKKI	32
5.2.1. Musiikin nautinto.....	32
5.2.2. Laulujen ja laulamisen merkitys	33
6 SOSIAALISET MERKITYKSET	36
6.1. YHTEISÖLLISYYS.....	36
6.1.1. Yhteisö.....	36
6.1.2. Ystävyys.....	38
6.2. HARRASTAMINEN	42
6.2.1. Kuoro harrastuksena.....	42
6.2.2. Kuoron merkitys kotoutumisessa.....	42
7 HENGELLISET MERKITYKSET	44
7.1. HENGELLISYYS.....	44
7.1.1. Laulaminen hartauden harjoittamisena.....	44
7.1.2. Palveleminen ja julistaminen	46
7.2. SEURAKUNTA JA KIRKKOVUOSI	48
7.2.1. Seurakunta.....	48
7.2.2. Kirkkovuosi.....	50
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
9 LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	58
PÄÄLÄHTEET.....	58
LÄHTEET	58

KIRJALLISUUS.....	59
-------------------	----

1 Johdanto

Olen johtanut kirkkokuoroja 25 vuoden ajan kuudessa eri seurakunnassa. Tuona aikana olen huomannut, että kirkkokuorot kokoavat yhteen eri ikäisiä, eri sukupuolta olevia, erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevia erilaisia laulajia, joita kuitenkin yhdistää kirkon¹ kuorossa laulaminen. Kirkkokuoro on harrastuksena aika vaativa sekä osaamisen että sitoutumisen puolesta. Olen pohtinut, mikä saa laulajat sitoutumaan vuosikausiksi ja jopa vuosikymmeniksi harrastukseen, joka vaatii säännöllistä viikoittaista kokoontumista harjoituksiin sekä useita aikaisia heräämisiä viikonloppuisin sunnuntaiaamun messuun.

Olen itse laulanut erilaisissa kuoroissa elämäni aikana monia vuosia. Minua on kuitenkin usein alkanut häiritä jokin seikka; ohjelmisto, johtajan tapa johtaa, yhteisöllisyyden puute tai liiallinen yhteisöllisyys sekä esimerkiksi tavoitteisiin liittyvät päämäärät. On ollut olo, että annan enemmän kuin saan. Sen sijaan, kun itse johdan kuoroa, nautin sen ohjaamisesta ja kuuntelemisesta, ja pidän kiinnostavana ryhmän dynamiikan ja musiikillisen kehityksen seuraamista. Aika ajoin kuoronjohtajana koen kuitenkin riittämättömyyttä ja huolta siitä ”viihtyvätkö” kuorolaiset kuorossa ja onko heillä tasapaino sen suhteen, mitä he kuorolle antavat ja mitä saavat.

Kirkkokuoroja on tutkittu yllättävän vähän. Aiemmissa tutkimuksissa on kyselylomakkein ja teemahaastatteluin tullut esille, että keskeisimmät syyt kirkkokuorossa laulamiseen liittyvät hengellisyyden toteuttamiseen, julistamiseen, jumalanpalveluksiin osallistumiseen, yhteisöllisyyteen seurakunnassa ja hengelliseen musiikkiin. Oman tutkimukseni aihe syntyi halusta tietää, miten kuorolainen itse sanoittaa kuoron merkitystä. Tutkimuksen päälähteinä ovat kuorolaisten kirjoitukset, joissa he kirjoittavat ilman etukäteen annettuja teemoja vapaasti siitä, mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen heille merkitsee. Oleellista on siis nimenomaan se, mitä asioita kuorolaiset itse nostavat esiin liittyen kuorossa laulamiseen ja kuorolaisuuteen.

Suomen evangelisluterilaisen kirkon vapaaehtoistoiminnan linjaus *Jokainen on osallinen* sisällyttää kirkkokuorossa laulamisen vapaaehtoistoiminnaksi.² Oman kiinnostukseni lisäksi merkittävä syy tutkia kirkkokuorolaisuutta löytyykin juuri siitä, että kirkkokuorot ovat suuri vapaaehtoistyötä tekevä ryhmä Suomen evangelisluterilaisessa kirkossa.³ Vapaaehtoistyön näkökulmasta kuorolaisten motivaatio on merkittävässä asemassa

¹ Kirkolla tarkoitan tässä tutkimuksessa Suomen evangelisluterilaista kirkkoa.

² Tasavertaisina ja osallisina, 2018, 6.

³ Suomen Kirkkomusiikkiliittoon kuului 5238 kirkkokuorolaista vuonna 2017. Kaikki kirkkokuorot eivät kuulu kirkkomusiikkiliittoon. Suomen Kirkkomusiikkiliitto ry. <https://skml.fi/kirkkomusiikkiliitto/organisaatio/>

työn jatkuvuuden kannalta. Kuorolaisten merkityskokemuksien tutkiminen tarjoaa hyödyllistä tietoa niin kirkkokuorojen johtajille toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen kuin seurakunnille, jotka mahdollistavat kuorojen toiminnan taloudellisen tuen muodossa.

Tutkittavat kuoroni ovat Lohjan seurakunnan rekisteröityjä kirkkokuoroja. Kuoroilla on 60-127 vuoden historia takanaan. Kirkkokuoro ry:t eroavat seurakuntien muista kuoroista ja lauluryhmistä siinä, että ne ovat rekisteröityjä yhdistyksiä vuosikokouksineen, puheenjohtajineen ja sihteereineen. Kuorojen toimintaa suunnittelevat pitkäjänteisesti yhteistyössä kuoron hallitus ja kuoron johtaja. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja analyysimenetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

2 Tutkimuksen tausta

2.1. Kirkkokuorotoiminta

Kirkkokuorotoiminta tuli virallisesti ”lukkarien” velvollisuudeksi vuoden 1913 kirkkolain lisäyksessä, jossa oli maininta: *missä kuoroveisuuta voidaan saada aikaan, olkoon lukkari velvollinen harjoittamaan ja johtamaan kuoroa* 4. Kirkkolaulun ”parantamistoimia” oli vaadittu sanomalehtien kirjoituksissa 1880-luvulla. Lemin kirkossa laulettiin neliäänisesti jo 1850-luvulla, mutta yleisesti ottaen kirkkolaulun tila oli ”alhainen”. Kuopiossa 1864 pidetyssä synodaalikokouksessa kiinnitettiin huomiota kirkkolaulun ”rappiotilaan”. Sen seurauksena lukkarit alkoivat miettiä mitä asialle voisi tehdä. Viipurissa 1889 pidetyssä lukkarien ja kanttoreiden ensimmäisessä yhteisessä kokouksessa todettiin, että vaikka kuorojen perustaminen ja säännöllinen koossapitäminen ”ei ole helppoa”, niin niiden kautta voidaan kuitenkin saada paljon hyvää aikaan. Vähitellen sitten hyväksyttiin kuorotoiminnan kuulumisen lukkarin työhön.⁵

Usein kuorotoiminta sai alkunsa ns. Hoosianna-kuorosta. Ensimmäiseksi adventiksi koottiin paikkakunnalta innokkaita laulajina laulamaan ensimmäisenä adventtina Voglerin Hoosianna-hymniä. Siitä sai vähitellen alkunsa säännöllinen kirkkokuorotoiminta.⁶ Valtaosa, arviolta 90%, Suomen kirkkokuoroista on rekisteröityjä kirkkokuoroja.⁷ Tämä tieto osoittautui kuitenkin hankalaksi todentaa. Patentti ja rekisterihallituksen sivuilta löytyy tieto, että Suomessa on vuonna 2018 rekisteröityneitä kirkkokuoroja 274 kpl.⁸ Niiden lisäksi 9 kuoroa oli muuttanut kirkkokuoro -nimensä ”kirkon kuoroksi”, esimerkkinä Vanajan kirkon kuoro ry, joka siis aiemmin on ollut Vanajan Kirkkokuoro ry.⁹ Vertailun vuoksi mainittakoon, että Suomessa on suomenkielisiä ev.lut. seurakuntia 328.¹⁰

Kirkkokuoro ry:t eroavat muista seurakunnan kuoroista ja lauluryhmistä siinä, että ne ovat rekisteröityjä yhdistyksiä, joissa yhdistyslain edellyttämässä kokouksissa käsitellään ja hyväksytään toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä toiminta- ja tilikertomukset. Kuoron asioita hoitamaan valitaan hallitus ja toimihenkilöiksi ainakin puheenjohtaja, sihteeri ja rahastonhoitaja. Rekisteröityminen antaa kuorolaisille mahdollisuuden vaikuttaa kuoron toimintaan ja mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun. Se taas osaltaan

⁴ Pajamo 1994, 137.

⁵ Pajamo 1994, 136-137.

⁶ Pajamo 1994, 137-138.

⁷ Aakkula, Jonna, 2019

⁸ Rekisteröidyt kirkkuorot.

⁹ Vanajan kirkon kuoro ry.

¹⁰ Suomen ev.lut kirkon seurakunnat

mahdollistaa toiminnan jatkuvuuden turvaamisen esimerkiksi silloin kun johtaja vaihtuu. Kun kuoro on rekisteröity, mahdollistaa se myös varojen keräyksen esimerkiksi konserttien ohjelmataloilla ja apurahoilla. Kirkkokuoro ry:t rahoittavat toimintaansa myös anomalla vuosittain omilta seurakunniltaan avustusta.¹¹ Yleistä on, että kirkkokuoron johtajana toimii seurakunnan kanttori¹², mutta kirkkokuoro ry. voi halutessaan valita taiteelliseksi johtajaksi myös muun kuin seurakunnan kanttorin. Näin on tehnyt ainakin Hattulan seurakunnan kirkkokuoro, Pyhän Ristin kuoro.¹³

2.2. Aiempi tutkimus

Kirkkokuoroista on tehty tutkimusta yllättävän vähän. Voisi kuvitella, että Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa, missä koulutetaan kirkkomuusikoita, olisi tehty kirkkokuoroihin liittyvää tutkimusta enemmän. Sibelius-Akatemian tutkintorakenne on kuitenkin sellainen, että tutkielma on yksi vaihtoehtoinen syventymiskohde projektin, solistisen laulun, solistisen urkujensoiton sekä kuoronjohdon rinnalla. Laulun, urkujen ja kuoronjohdon syventymiskohteisiin sisältyy solistisen tutkinnon lisäksi suppeampi, 6 tai 12 opintopisteen kirjallinen työ.¹⁴ Esittelen seuraavaksi muutamia aiempia tutkimuksia, joissa on kolmen kirkkokuorotutkimuksen lisäksi yksi tutkimus, jossa opinnäytetyön tekijä tutkii kuorolaulun merkitystä omassa elämässään sekä yksi nuorisokuorotutkimus.

Merja Makkonen on tutkinut vuonna 1984 Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osaston tutkielmassaan kyselylomakkeella kuorolaisten syitä hakeutua laulamaan kirkkokuoroon sekä heidän itselleen asettamia tavoitteita. Tutkimuksessa selvitettiin myös kirkkokuorolaisten suhtautumista kuoronjohtajan työskentelyyn sekä sitä mitä kuorolaiset ovat oppineet laulaessaan. Kuoron tärkeimmäksi tehtäväksi nähtiin jumalanpalveluselämän rikastuttaminen. Tärkein musiikillinen tavoite oli pyrkimys mahdollisimman hyvään suoritukseen. Uskonnollisessa tavoitteessa korostettiin julistustehtävää. Sosiaalisista tavoitteista hyvä yhteishenki oli tärkein tavoite. Pedagogisesti tavoiteltiin esimerkillistä laulutapaa.¹⁵

Vesa-Tapio Palokankaan Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian pro gradu - tutkielman vuodelta 2012 otsikko on ”Kirkkokuorolaisina seurakunnan vapaaehtoistyössä. Narratiivinen elämäkertatutkimus Helmi ja Risto Laitisista”. Palokangas käsittelee aihetta juonellisena elämäkertana, jossa kirkkokuorotoimintaa lähestytään tutkittavien

¹¹ Hannikainen 2003, 469-470.

¹² Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat.

¹³ Pyhän ristin kuoro.

¹⁴ Tutkintovaatimukset, Sibelius-Akatemia.

¹⁵ Makkonen, 1994, tiivistelmä.

elämäntarinoiden kautta. Tutkimuksessa nousee esille neljä merkittävää motivaatiota: kirkkokuoro harrastuksena, oppimispaikkana, sosiaalisena toimintana ja henkilökohtaisen uskonelämän hoitamistapana.¹⁶

Susanna Iivosen Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielmassa ”Kirkkokuoro harrastuksena: tutkimus neljästä suomalaisesta kirkkokuorosta” (2012) selvitettiin kyselylomakkeen lisäksi avoimin kysymyksin mm. kirkkokuoron parhaimpia ja huonoimpia puolia, kirkkokuoron kolmea tärkeintä tehtävää, sekä sitä mitä kaikkea kirkkokuoro vastaajille merkitsi. Tulosten perusteella keskeisimmät syyt kirkkokuoroon hakeutumisessa liittyivät hengellisyyden toteuttamiseen, julistamiseen, jumalanpalvelusten toimittamiseen osallistumiseen, yhteisöllisyyteen seurakunnassa ja hengelliseen musiikkiin.¹⁷

Katri Saarinen (2016) tutki Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian pro gradussaan ”Kuorotoiminta on sielun ravintoa” Vanajan nuorisokuorossa kasvaneiden oppimiskokemuksia. Tutkimuksessa selvisi, että kuoroharrastus on merkittävä hyvinvointia lisäävä tekijä kuorolaisten elämässä. Kuoroharrastus on parantanut itsetuntoa, heidän sosiaaliset taitonsa ovat parantuneet ja he ovat oppineet ryhmässä toimimista. Osalle kuorolaisista kuoro ei ollut antanut uskonnollisia oppimiskokemuksia, kun taas osalle kuoro oli tukenut heidän uskonnollisuuttaan ja hengellisyyttä merkittävästi.¹⁸

Kuorolaulun merkityksestä oman kokemuksen kautta kertoo Kai Bäckströmin Teatterikorkeakoulun opinnäytetyö: Puhun, laulan, hengitän: kuorolaulajasta näyttelijäksi (2012). Kirjoitusprosessia tehdessään Bäckströmille varsinaisesti vasta selvisi, kuinka suuri merkitys kuorolaululla on hänelle itselleen ollut.¹⁹ Hän päätyy tekemään ”kuorolaulajan käsikirjan”, jossa kerrotaan, minkälainen on hänen mielestään hyvä kuorolaulaja. Hyvä kuorolaulaja mm. ”on mestarillinen kuuntelija, ajattelee aina kokonaisuuden etua, auttaa kavereitaan, on yhteistyökykyinen, osaa työskennellä kurinalaisesti sekä on kärsivällinen ja nöyrä”.²⁰ Bäckström puhuu myös siitä, kuinka kuorolaulun estetiikassa keskeistä on yhtenäinen sointi ja tarkemmin vielä sellainen sointi, jota kuoronjohtaja hakee ja jota koko kuoro tavoittelee.²¹

¹⁶ Palokangas, 2012, abstrakti.

¹⁷ Iivonen, 2012, abstrakti.

¹⁸ Saarinen, 2016, abstrakti.

¹⁹ Bäckström, 2012, tiivistelmä.

²⁰ Bäckström, 2012, 47.

²¹ Bäckström, 2012, 15.

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen toteuttaminen

3.1. Tutkimustehtävä ja lähdeaineisto

Tutkimuksessani tutkin kirkkokuorossa laulamisen merkityksellisyyttä. Minua kiinnostaa miten kirkkokuorolainen kokee kuoroon kuulumisen, kuorossa laulamisen ja ylipäänsä kuorossa olemisen. Haluan tietää mihin kaikkiin elämän osa-alueisiin kuorolaisuus vaikuttaa ja miten. Tutkimuskysymykseni on: Mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen merkitsevät Lohjan seurakunnan kirkkokuorolaisille?

Tutkimuksen lähteinä ovat Lohjan seurakunnan alueella toimivien rekisteröityjen kirkkokuorojen laulajat, eli Karjalohjan, Lohjan, Nummen ja Pusulan kirkkokuorojen laulajat. Lohjan seurakunta valikoitui mukaan kahdesta syystä. Lohjan seurakunnassa on seurakuntaliitosten myötä neljä omaa kirkkokuoroa. Niiden laulajien kautta sain tutkimukseen mukaan riittävän monta kuorolaista, jotka ovat kuitenkin alueellisesti laajalta alueelta. Pidin arvokkaana sitä, että sain tutkimukseen mukaan yhden kokonaisen seurakunnan. Toinen syy Lohjan seurakunnan kuorojen valitsemiseen nousi omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksestani; Nummen kirkkokuoro on oma kuoroni, toimin sen johtajana. Aluksi olin sitä mieltä, että en voi ottaa omaa kuoroani tutkimukseen mukaan, koska ajattelin että kuorolaiset eivät välttämättä ole vapaita kirjoittamaan niin kuin haluavat. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että se ei ole ongelma, koska kaikilla kuorolaisilla on mahdollisuus osallistua tutkimukseen nimettömänä. Ainoastaan heitä, jotka olivat valmiita henkilökohtaiseen haastatteluun, pyysin ilmoittamaan henkilötiedot. Anonymiteetin varmistamiseksi sovimme vielä, että halutessaan oman kuoroni laulajat voivat antaa omat kirjoituksensa minulle välikäsien kautta, esim. muiden kuorojen jäsenten tai johtajien kautta. Oman kuoroni poisjättäminen olisi pienentänyt mielestäni liikaa sitä joukkoa, jolle tutkimuspyynnön lähetin.

3.2. Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusmenetelmät

3.2.1. Tutkimuksen kuorot

Kaikki tähän tutkimukseen osallistuvat kirkkokuorot ovat rekisteröityjä yhdistyksiä²² ja niiden taiteellisena johtajana toimii kunkin alueen oma kanttori.²³ Kuorojen toimintakertomuksista ilmenee, minkälaista toimintaa kuoroilla on ollut vuoden 2018 aikana;

²² Rekisteröidyt kirkkokuorot.

²³ Lohjan seurakunta.

kuinka paljon kuorot harjoittelevat, kuinka paljon kuorot ovat mukana messuissa, mitä muita esiintymisiä kuoroilla on, ja mitä muuta mahdollista toimintaa kuoroilla on.

Karjalohjan kirkkokuoro perustettiin vuonna 1915 ja se rekisteröityi yhdistykseksi vuonna 1972.²⁴ Vuoden 2018 toimintakautena kuorossa lauloi 17 laulajaa: 9 sopraanoa, 4 alttoa, 2 tenoria ja 2 bassoa. Kuoro lauloi jumalanpalveluksissa 9 kertaa ja muissa tilaisuuksissa yhden kerran. Harjoituksia oli vuoden aikana 29 kertaa (keväällä 16 ja syksyllä 13). Kuoroa johti kevätkauteen saakka kanttori Heikki Orama ja syksystä lähtien kanttori Pia Hemminki. Vuoden aikana juhlittiin pariin otteeseen kuorolaisten synttäreitä kakkukahvien merkeissä. Virkistysmatka tehtiin Camilla Nylundin konserttiin. Syyskauden päätöstä vietettiin illallisen merkeissä Karjalohjan Päiväkummussa.²⁵

Esiintymiset messuissa ja muissa tilaisuuksissa:

- 8.2. Messu
- 18.3. Messu
- 1.4. Pääsiäispäivän messu
- 20.5 Kaatuneiden muistopäivän messu
- 2.9. Messu
- 7.10. Vanhusten viikon messu
- 3.11. Pyhäinpäivän hartaus
- 6.12. Itsenäisyyspäivän juhlamessu + juhla
- 12.12. Kauneimmat joululaulut
- 30.12. Joululaulumessu ²⁶

Lohjan kirkkokuoro ry:n 120-vuotisjuhlahistoriikin mukaan kuoro perustettiin 28.7.1889 Lohjan kirkossa pidetyn kirkkokonsertin yhteydessä ²⁷ ja se rekisteröityi Lohjan kirkkokuoro ry:ksi 1970.²⁸ Vuoden 2018 toimintakautena kuorossa lauloi 37 laulajaa: 16 sopraanoa, 9 alttoa, 6 tenoria ja 6 bassoa. Vuoden aikana kuoro lauloi 10 kertaa jumalanpalveluksissa ja 3 kertaa muissa tilaisuuksissa. Harjoituksia vuoden aikana oli yhteensä 28 (keväällä 15, syksyllä 13). Kuoron taiteellisena johtajana toimi kanttori Timo Saario. ²⁹

Kevään päätteeksi kuoro nautti yhteiset kevätkahvit ja syksyn kuoro aloitti harjoituspäivällä leirikeskuksessa Lohjan Saarikossa. Syksyllä kuoro piti avoimien ovien päivän 19.9., jolloin halukkailla oli mahdollisuus tulla tutustumaan kuoron toimintaan. Muutamia kiinnostuneita saapui paikalle ja jokunen heistä innostui liittymään kuoroon.

²⁴ Karjalohjan kirkkokuoro ry.

²⁵ Karjalohjan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

²⁶ Karjalohjan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

²⁷ Saarinen, 2010, 42.

²⁸ Saarinen, 2010, 136.

²⁹ Lohjan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

Syksyllä kuoro osallistui myös piirin kuorokurssille Espoonlahdessa. Joulujuhlaa vietettiin kahvila Liisassa Lohjalla.³⁰

Esiintymiset messuissa ja muissa tilaisuuksissa:

- 21.1. Messu
- 11.2. Messu
- 29.3. Kiirastorstain iltakirkko
- 30.3. Pitkäperjantain jumalanpalvelus
- 29.4. Messu
- 6.5. Messu Vihdin kirkossa
- 16.5. Vanhusten palvelukeskuksen Kevätlaulajaiset
- 16.9. Messu
- 3.11. Messu
- 2.12. Adventtivesper
- 13.12. Kauneimmat joululaulut
- 11.12. Vanhusten palvelutalon joululauluhetki
- 24.12. Jouluvesper ³¹

Nummen kirkkokuoro perustettiin 25.11.1951 vuonna ja se rekisteröityi yhdistykseksi vuonna 1952. Vuoden 2018 toimintakauden aikana kuorossa lauloi 14 laulajaa: 7 sopraanoa, 4 alttoa ja 3 bassoa. Kuoro lauloi jumalanpalveluksissa 10 kertaa ja muissa tilaisuuksissa 6 kertaa. Harjoituksia pidettiin vuoden aikana 29 kertaa (keväällä 16 ja syksyllä 13). Kuoroharjoitusten aikana oli lastenhoito järjestetty. Lapsia oli paikalla viikoittain 2-4. Kuoron johtajana toimi kanttori Sanna Kuoppala.³²

Kuoro teki kesällä virkistys- ja harjoitusretken Pusulaan, jossa nautittiin kakkukahvit Kyläkauppakeskus pikkuOmenassa ja sen jälkeen harjoiteltiin Pusulan kirkossa. Syksyllä kuoro osallistui Uudenmaan – Hämeen kirkkomusiikkipiirin kuorokurssille Espoonlahdessa.³³

Esiintymiset messuissa ja muissa tilaisuuksissa:

- 4.2. Messu
- 4.3. Messu
- 29.3. Kiirastorstain ehtoolliskirkko
- 1.4. Pääsiäispäivän messu
- 26.4. Yhteisvastuukonsertti
- 20.5. Helluntaipäivän messu
- 14.6. Laulajaiset Niilonpirtissä
- 22.7. Messu Paimenten kirkolla
- 19.9. Kuoroharjoitus ja esiintyminen Oinolan koululla
- 7.10. Sadonkorjuun kiitosmessu
- 4.11. Iltamessu
- 1.12 Adventtikonsertti
- 2.12. Ensimmäinen adventti, messu

³⁰ Lohjan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³¹ Lohjan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³² Nummen kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³³ Nummen kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

- 12.12. Kauneimmat joululaulut Niilonpirtissä
- 16.12. Kauneimmat joululaulut
- 24.12. Jouluaaton hartaus ³⁴

Pusulan kirkkokuoro perustettiin vuonna 1924³⁵ ja se rekisteröityi yhdistykseksi 1958³⁶.

Vuoden 2018 toimintakauden aikana kuorossa lauloi 9 laulajaa: 4 sopraanoa, 4 alttoa ja 1 basso. Kuoro lauloi jumalanpalveluksissa 8 kertaa ja muissa tilaisuuksissa 5 kertaa.

Harjoituksia pidettiin vuoden aikana 27 (keväällä 14 ja syksyllä 13). Kuoron johtajana toimi kanttori Päivikki Jurmu. Kevätkauden päätteeksi vietettiin juhlaa ruokailun merkeissä

Hiidenpirtissä. Syksyllä pidettiin kuoroleiripäivä.³⁷

Esiintymiset messuissa ja muissa tilaisuuksissa:

- 10.2. (N. N:n) 90-vuotispäivä seurakuntatalossa
- 11.2. Laskiaismessu kirkossa
- 29.3. Kiirastorstain messu kirkossa
- 1.4. Pääsiäispäivän messu kirkossa
- 22.4. Messu kirkossa
- 10.5. Kansanlaulumessu kirkossa
- 30.5. Kevätlaulut vanhainkodissa
- 30.9. Sadonkorjuumessu kirkossa
- 3.11. Pyhäinpäivän messu kirkossa
- 9.12. Kauneimmat joululaulut kirkossa
- 12.12. Kauneimmat joululaulut vanhainkodissa
- 14.12. Joulukonsertti Juhlatalo Kokissa
- 24.12. Jouluaaton hartaus kirkossa ³⁸

Lohjan seurakunnassa oli vuonna 2018 yhteensä 77 kirkkokuorolaista. He lauloivat viikoittaisten harjoitusten lisäksi seurakunnan messuissa 37 kertaa ja muissa seurakunnan tilaisuuksissa sen lisäksi yhteensä 14 kertaa. Yhteensä esiintymisiä oli 51. Lohjan seurakunnan alueen messuissa, sanajumalanpalveluksissa ja viikkomessuissa kävi vuoden 2018 aikana yhteensä 25061 ihmistä. Niistä kirkkokuorolaisia oli 2849 eli 11.4 % koko kävijämäärästä (olettaen että kaikki kuorolaiset ovat olleet läsnä).³⁹

3.2.2. Laadullinen tutkimusote ja aineistonkeruu

Tutkimusmetodini on kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivista tutkimusta kuvataan esimerkiksi sanoin *laadullinen, ihmistieteellinen, pehmeä, ymmärtävä ja tulkinnallinen*

³⁴ Nummen kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³⁵ Pusulan kirkkokuoron toimintakertomus, 2014.

³⁶ Pusulan kirkkokuoro ry.

³⁷ Pusulan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³⁸ Pusulan kirkkokuoron toimintakertomus, 2018.

³⁹ Lohjan seurakunnan tasekirja, 2018, 22.

tutkimus⁴⁰. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta.⁴¹ Tämän tutkimuksen tehtävä on selvittää minkälaisia merkityksiä Lohjan seurakunnan kirkkokuorolaiset antavat kuorossa laulamiselleen ja olemiselleen. Sanaa *merkitys* käytetään tässä yhteydessä tarkoittaen jonkin asian sisältöä, tarkoitusta, arvoa tai tärkeyttä.⁴²

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi *haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto*.⁴³ Halusin saada selville, miten kuorolaiset itse, omin sanoin, kuvaavat omaa kuorossa olemistaan. Siksi päädyin tutkimuksen aineistonkeruun ensimmäisessä vaiheessa pyytämään kuorolaisia kirjoittamaan aiheesta väljästi annetun otsikon perusteella. Alun perin oli tarkoitus, että valitsen kirjoitusten perusteella haastateltaviksi kuorolaisia, joiden kirjoituksissa on tullut esiin jotain sellaista, johon kaipaen lisätietoa ja syvyyttä. Päädyin kuitenkin siihen, että haastatteluja ei tarvita lainkaan. Sen lisäksi, että aineistoa tuli kirjoituksista riittävästi, päädyin myöskin tutkimuksen kokonaisuuden kannalta siihen, etten halua itse nostaa jotain tiettyä aihetta ylitse muiden, vaan annan kuorolaisten oman äänen kuulua myös siinä, kuinka paljon ja miten he itse nostivat jotain tiettyä aihetta esiin.

Lähetin 3.10.2018 kuoronjohtajien mukana Lohjan kirkkokuorolaisille kirjallisen pyynnön osallistua tutkimukseen (kirjoituspyyntö liitteenä). Kirjoituspyynnön sai kaikkiaan 75 kuorolaista. Pyysin kuorolaisia kirjoittamaan seuraavasta aiheesta: *mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen sinulle merkitsee; mitä kaikkia elämän osa-alueita se sinun elämässäsi koskettaa ja miten*. Ohjeistin kirjoittajia siitä, että kirjeen ei tarvitse olla pitkä eikä muodollinen, ja esitin toivomuksen, että kuorolaiset miettivät asiaa mahdollisimman monelta kannalta. Kirje oli mahdollista lähettää minulle postitse tai sähköpostitse ja niitten lisäksi se oli mahdollista välittää minulle oman kuoronjohtajan kautta. Kirjoituksen sai tehdä nimettömänä. Kerroin, että haastattelen henkilökohtaisesti muutamia kuorolaisia. Jos kuorolainen olisi valmis osallistumaan henkilökohtaiseen haastatteluun, hänen tulisi liittää mukaan yhteystietonsa. Lähetin kuoronjohtajille 22.10. viestin, jossa pyysin heitä vielä muistuttamaan kuorolaisiaan tutkimukseeni liittyvästä kirjoituspyynnöstä. Samalla pyysin heitä myös mainitsemaan vielä, että kirjoitusten ei tarvitse olla pitkiä tai muodollisia, riittää kunhan vain kirjaa ylös ajatuksiaan kirkkokuorolaisuudesta. Määräpäivään 7.11. mennessä sain 37 vastausta. Yksi vastaus saapui vasta 14.11., mutta otin senkin tutkimukseen mukaan,

⁴⁰ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 11.

⁴¹ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 68.

⁴² Kielitoimiston sanakirja.fi/merkitys

⁴³ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 71.

koska siinä oli sellaista materiaalia, jota muissa vastauksissa ei ollut tullut esille. Yhteensä vastauksia sain siis 38 kpl ja vastausprosentiksi tuli 50,6. Suurin osa, 23 kuorolaista, sanoi tarvittaessa olevansa valmis myös henkilökohtaiseen haastatteluun. Saamani materiaali oli kuitenkin itsessään jo niin riittävä, että en kokenut tarpeellisenä haastatella kuorolaisia enää henkilökohtaisesti. Tutkimusaineisto on tekijän hallussa ja se hävitetään tietoturvallisesti, opinnäytetyön hyväksymisen ja julkaisemisen jälkeen.

Merkitysten ymmärtäminen vaatii tulkintaa ja tutkija ymmärtää tutkimuskohdettaan omista lähtökohdistaan käsin.⁴⁴ Nummen alueseudun kirkkokuoron johtajana minulla on tutkittavasta asiasta esiymmärrys ja ennakko-oletuksia. Oma asemani vaikutti siihen, että muistutin itseäni analyysin joka vaiheessa etäännyttämisen ja ulkopuolelta katsomisen tärkeydestä sekä tutkimuskysymyksen mielessä pitämisestä.

3.2.3. Tutkimusaineiston analyysi

Analyysimenetelmänä käytin induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jonka tarkoituksena on saada tutkittavasta asiasta sanallinen ja selkeä kuvaus, joka on tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sisältää kolme vaihetta. Ensiksi aineisto redusoidaan eli pelkistetään niin että aineistosta karsitaan pois sellainen aines, mikä on epäolennaista tutkimukselle. Pelkistämistä ohjaa tällöin tutkimustehtävä. Toiseksi aineisto klusteroidaan eli siitä ryhmitellään pelkistetyt, samaa tarkoittavat käsitteet. Ne yhdistetään omaksi alaluokaksi ja nimetään käsitteellä, joka kuvaa sisältöä. Kolmannessa vaiheessa aineisto abstrahoidaan eli silloin luodaan teoreettiset käsitteet ja johtopäätökset ja luodaan pääluokat ja yhdistävä luokka.⁴⁵ Aineistolähtöinen analyysi etenee aineiston ehdoilla. Teoreettiset käsitteet luodaan aineiston perusteella, toisin kuin esim. teoriaohjaavassa analyysissä, jossa luokittelu perustuu johonkin aikaisempaan teoriaan.⁴⁶

Tutkimusprosessin ensimmäisessä vaiheessa etsin kuorolaisten kirjoituksista kaikki lausekkeet, joissa kerrottiin jotain kirkkokuorossa laulamiseen tai kirkkokuorossa olemiseen liittyvää. Tällaisia kuoron merkitykseen liittyviä viittauksia löytyi yhteensä 259. Toisessa vaiheessa pelkistin lauseet ja ryhmittelin samankaltaisten aiheiden perusteella alaluokiksi. Kolmannessa vaiheessa yhdistin samankaltaiset alaluokat toisiinsa ja muodostin niistä 27 yläluokkaa (= merkitysteemaa). Seuraavassa taulukossa on esimerkki yläluokkien muodostamisesta:

⁴⁴ Moilanen & Riihinen, 2018, 52.

⁴⁵ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 108-113.

⁴⁶ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 117.

Taulukko 1.

PELKISTETTY ILMAUS	ALAKUOKKA	YLÄLUOKKA
Sosiaalinen kontakti muihin laulajiin	Sosiaalisuus	YHTEISÖ
Lähentyminen kuorolaisten kanssa	Läheisyys	
Tärkeintä yhteisöllisyys	Yhteisöllisyys	
Lämmin yhteenkuuluvuus	Hyvä henki	
Kuoroon liittyminen pitkäaikaisen unelman toteutus	Liittyminen	
Ryhmään kuuluminen tärkeää	Kuuluminen	
Kuoro on mukava yhteisö, hauskaa yhdessä	Yhteisö	
Odotettu tapaaminen samanhenkisten kanssa	Tapaaminen	
Kuorolaulu yhdistää ihmisiä	Yhdistävä merkitys	
Kuorolaisilla elämänarvot paljolti samankaltaisia	Arvojen samankaltaisuus	
Harjoitukset virkistää vaikka väsyttäisi	Virkistyminen	VOIMAVARA
Yhdessä laulamisesta saa voimaa, lohtua, iloa	Voimautuminen	
Kuorossa oleminen ollut rikasta ja antoisaa aikaa	Antoisuus	
Lauluharjoituksiin keskittyminen - työasiat unohtuu	Arjesta irtautuminen	
Kuoron onnistumisista hyvä mieli	Hyvä mieli	
Porukka antaa voimaa ja kantaa	Voimavara	
Musiikin hengellinen anti koskettaa	Hengellisyys	HARTAUUS, HENGELLISYYS
Messujen musiikit ja liturgiat puhuttelevat paremmin kuin sanallinen saarna	Puhuttelevuus	
Lauluissa ja virsissä päästään syvälle perinteisiin	Perinteet	
Laulaminen keskeinen osa hartauden harjoitusta	Hartauden harjoitus	
Uskosta ei pidetä mekkalaa, luonteva osa elämää, ei käännytetä	Usko	
Sielun eheytymistä laulamalla	Eheytyminen	
Laulaminen parhaimmillaan yhteistä rukousta	Rukous	
Kuoroharjoitus kuin pieni miniretriitti viikolla	Retriitti	
Kuorosta sisältöä elämään	Elämänsisältö	
Kristillinen pohja tuo tuttuuden tunteen uusienkin ihmisten kanssa	Kristillisuus	

Taulukossa on esitetty esimerkinomaisesti yläluokkien muodostuminen.

Neljänneksi muodostin yläluokan käsitteitä yhdistelemällä vielä pelkistetyn yläluokan, joka sisältää tutkimuksen 9 pääteemaa: kehittyminen, tuki, tarpeellisuus, voimautuminen, musiikki, yhteisöllisyys, harrastaminen, hengellisyys ja seurakunta. Viidennessä ja viimeisessä vaiheessa yhdistelin pelkistetyn yläluokan teemat niin, että sain lopputulokseksi neljä pääluokkaa: henkis-kokemukselliset merkitykset, emotionaalis-kokemukselliset merkitykset, sosiaaliset merkitykset ja hengelliset merkitykset.

Luvuissa 4-7 käsittelen kuorolaisten kirjoituksista ilmi tulleita merkityksiä.

Pääsääntöisesti en ota niitä esille määrällisinä asioina, vaan ylipäänsä seikkoina, jotka kuorolaiset ovat halunneet itse mainita koskien omaa kuorokokemustaan. Olen halunnut antaa tässä tutkimuksessa kuorolaisen mahdollisimman paljon itse sanoittaa omaa kuorolaisuuttaan. Siksi kuorolaisten omien sitaattien määrä on huomattava. Tarvittaessa olen muuntanut sitaatteja niin, että niistä ei voida päätellä kirjoittajan henkilöllisyyttä. Kuorolaisiin viitaan tekstissä käyttämällä yksinkertaisesti numerointia K1-K38 välillä saamiini kirjoitusten perusteella. Koska kuorolaisten määrä on rajallinen ja lauseita yhdistelemällä voisi yrittää luoda profiileja ja tunnistaa henkilöitä, päätin joissain tapauksissa merkitä kuorolaisia

koskevat viittaukset toisella järjestelmällä, jossa numerointi on välillä 41-70 ja sitä ennen on kirjainyhdistelmä KK (esim. KK41). Järjestelmän logiikka on vain minun tiedossani.

4 Henkis-kokemukselliset merkitykset

4. 1. Kehittyminen

4.1.1. Oppiminen ja kehittyminen

Taulukko 2.

MERKITYSTEEMAT	PÄÄTEEMAT	PÄÄLUOKAT
(eli yläluokka)	(eli pelkistetty yläluokka)	
OPPIMINEN	KEHITTYMINEN	HENKIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS
KEHITTYMINEN		
HAASTE		
SOPEUTUMINEN		
PALKITSEVUUS		
VIKKORYTMI	TUKI	
TUKI ELÄMÄSSÄ		
SUVAITSEVAISUUS		
SYYLÄHTEÄ		
TASA-ARVO		
TARVE	TARPEELLISUUS	
TARPEELLISUUS		
LUOTTAMUSTYÖ		

Taulukko havainnollistaa henkis-kokemuksellisten merkitysten jakautumisen pääteemoihin ja merkitysteemoihin.

Analyysin perusteella tämän tutkimuksen kuorolaiset antoivat ylivoimaisesti eniten mainintoja kuoron merkityksestä liittyen monenlaiseen kehittymiseen. Kehittyminen on pelkistetyistä pääluokista suurin, se sisältää yhteensä 57 mainintaa erilaisista kehittymiseen liittyvistä asioista⁴⁷. On huomionarvoista, kuinka monet ovat ottaneet asian esille. Kehittymiseen liittyen kuorolaiset nostivat esille oppimiseen ja taitojen kehittymiseen, haasteiseen, sopeutumiseen ja palkitsevuuteen liittyviä seikkoja.

Oppimista tuodaan kirjoituksissa esille monipuolisesti. Huomio kiinnittyy siihen, että asenne oppimiseen on hyvin myönteinen. Kuorolaiset kuvaavat kuorossa oppimista antoisaksi tapahtumaksi, jossa aivot saavat käyttöä ja haastetta (K9), ja jossa uuden oppimista rakastaa (K2).

⁴⁷ Liite 2 sisältää lukujen muodossa maininnat siitä, kuinka monta kertaa tietyt teemat tulivat esiin kuorolaisten kirjoituksissa.

Nautin harjoituksista, koska niissä uusien laulujen oppiminen tuo iloa. Niissä oppii aina myös laulamista. (K11)

Kirkkokuorossa laulamisen todetaan itse asiassa olevan oppimista koko ajan (K32). Uuden oppimisen kuvataan olevan välillä myös raskasta:

Ei voi jäädä pois, eikä lopettaa, vaikka välillä käy raskaaksi uuden oppiminen. Jostakin sitä vaan saa voimia jatkaa. (K1)

Kuorossa laulaminen on kasvattanut sosiaalisuutta ja kurinalaisuutta (K7) sekä opettanut kunnioittamaan jokaista laulajaa yksilönä; kaikille on annettu oma lauluääni (K15). Kuorossa on täytynyt myös opetella kuuntelemaan muita:

Ryhmässä olen oppinut ja sopeutunut olemaan yksi ryhmästä niin että en nouse esille ja ole esillä, vaan yksi ryhmästä ja muut laittavat ruotuun. Se on ollut hyvä juttu. (K4)

Piti opetella kuuntelemaan myös toisia ääniä. (K32)

Oppimiseen liittyen kuorolaulajien kirjoituksissa todetaan myös, että kuorossa saa ilmaiseksi hyvää musiikinopetusta ja yleensäkin tietoa musiikin maailmasta (K23). Ylipäänsä kirkkomusiikkiin tutustuminen (K19) ja kuuluisien säveltäjien teoksiin tutustuminen on ollut merkityksellistä (K37). Myös kirkolliseen vuosirytmiin on ollut mielenkiintoista oppia, kun aiempi tietoisuus on tullut lähinnä ”perhetapahtumista ja joulukirkosta” (K5).

Kasvattavina ja opettavaisina on pidetty myös konsertteihin valmentautumista ja niiden onnistunutta toteutusta (K20). Työskentely on avartavaa ja ravitsevaa:

– – harjoittelu ja esittäminen avaa myös ei-ammattilaiselle tien niihin maailmoihin, joissa musiikin ammattilaiset – – saavat liikkua. Pitkäjänteinen vaativien teosten työstäminen ei tunnu kuorolaisesta useinkaan työltä, vaan ravitsevalta harrastukselta. (K12)

Kuorossa laulamisen myötä kuorolainen on myös oppinut musiikin kuuntelemista niin, että kuuntelee esimerkiksi toisten kuorojen esityksiä ”paremmin / eri lailla” (K33). Myöskin se, että on oppinut tuntemaan erilaista, monipuolista hengellistä ja ”vähän kevyempääkin” musiikkia on ollut merkityksellistä (K22, K38).

On mukava opetella ja laulaa monipuolista ohjelmistoa: gregoriaanista musiikkia, perinteisiä koraaleja, vanhaa ja uutta, klassista ja gospelia. (K22)

Kirkkokuorolaisuuteen on kuulunut myös luottamustehtävissä toimiminen. Kuoron hallituksessa mietitään ja suunnitellaan kuoron toimintaa. Luottamustehtävän ohella on ollut mahdollisuus oppia lisää myös kirkkomusiikista, kirkkomusiikkiliitosta ja seurakuntaelämästä (K19).

Myös näissä tehtävissä olen saanut oppia kaikenlaista uutta järjestötoiminnasta, kirjanpidosta jne (sic) On mukava huomata, että kykenee oppimaan vielä uusia asioita ☺. (K38)

Kuorossa saatavaa opetusta sanotaan idearikkaaksi ja tavoitteelliseksi (K3), tasokkaaksi (K7), taitavaksi, kannustavaksi (K9), hyvällä tavalla ohjaavaksi (K26), innostavaksi (K35, K36), laadukkaaksi (K37) ja rohkaisevaksi (K38). Kanttoreilta on saatu hyviä ohjeita ilmaiseksi (K23) liittyen laulutekniikkaan (K23, K31, K38) sekä laulamiseen, äänen muodostukseen, artikulaatioon ja ryhtiin (K38). Kuoronjohtajan merkitystä kuvataan todella tärkeäksi (K15). Osalla kuorolaisista on ehtinyt olla jo monta eri kuoronjohtajaa ja sitä on pidetty rikastuttavana asiana, kun jokainen kanttori on antanut oman panoksensa (K18). Hyvän kuoronjohtaja kuvataankin osaavan vaatia laulajalta ja osaavan johtaa: ”jos ei vaadita, ei se laulaminen inspiroi” (K32).

Kirkkokuoron hyvien vetäjien opissa on ollut ilo asettaa itselleen aina vain korkeampia tavoitteita. (K24)

Kuoronjohtajan rooli tulee esiin myös koskien kuoroharjoitusten ilmapiiriä. Kuorolaiselle on esim. ollut tärkeää se, että on voinut huonompanakin päivänä, surullisena tulla harjoituksiin ja saanut myös silloin kuoronjohtajankin hyväksynnän ololleen. Kuorolainen on voinut kokea, että on tullut hyväksyvällä tavalla nähdyksi ja saanut rauhassa olla omassa olossaan, jolloin huonosta olostaan on päässyt yli (K4). Kuoron kuoronjohtajaan liittyvää ilmapiiriä kuvataan useimmiten positiivisesti, mutta mukaan mahtuu myös kritiikkiä:

Kuorossa on lämmin ilmapiiri ja kuoronjohtaja tekee harjoituksista myös hauskoja. (K11)

Henki on hyvä ja harjoituksissa lauletaan ja nauretaan. (K4)

Kuoronjohtajalla on myös tärkeä rooli sosiaalisuus-näkökulmassa. Johtajamme onkin lahjakas, innovatiivinen ja luo rennon ilmapiirin. (K33)

Olen kokenut, kuinka kuorosta on tullut karismaattisen johtajan kera ”meidän ensemble”, laulamisesta nauttiva, toisiansa rohkaiseva yhteisöllinen porukka –. (K22)

Laulaminen kirkkokuorossa on – ollut myös aika stressaavaa, syynä siinä on ollut laulunjohtajan harjoitustapa. Kokemukset – kuoronjohtajien kanssa ovat osoittaneet, että myönteisempi, huumorilla höystetty taiteellinen johtaja pääsee parempaan lopputulokseen. (K17)

Kuoron johtaja on minulle erittäin tärkeä ja saatan herkästi vaihtaa kuoroa mikäli asiat eivät suju. (K35)

Kuoronjohtajalta toivotaan myös oikeanlaista suhtautumista ”porukan kapasiteettiin” (K25). Kuoronjohtajan merkitys näkyy siinäkin, että moni kuorolainen on tullut liittyneeksi kuoroon nimenomaan kanttorin kutsusta (K4, K6, K30, K32) tai kanttorin ”hyvän maineen” vuoksi (K5, K21, K25).

Itsensä kehittäminen ja kehittyminen nähdään tärkeänä. Kuorossa laulaminen tukee lauluäänen säilymistä, ja laulamisessa ja äänenmuodostuksessa kehittymistä (K13, K17, K18, K26, K32). Kuorossa oppii myös teoriaa ja esim. nuotinluvussa on tapahtunut kehitystä (K33). Myös muistin harjaantuminen mainitaan uusien laulujen oppimisen yhteydessä (K15).

On myös hienoa huomata, että ääni ja taidot kehittyvät. Nuotinluku ja oikeiden äänien kuuleminen – palkitsevat. Sitten kun ne lauletaan ulos ja ne tulevat ulos juuri oikealta korkeudelta on yksi syy miksi kuorosta on tullut tärkeä. (K2)

Osa kuorolaisista kertookin harrastavansa stemmojen nauhoitusta harjoituksissa ja harjoittelevansa sitten kotona ja huomaavansa sen tuottavan tulosta kehittymisessä (K3, K9, K34). Stemmoja harjoitellaan omin voimin kotona myös esim. silloin, jos tulee poissaoloja harjoituksista (K18, K34). Kuorolaulun todetaan myös kehittävän sävelkorvaa, harmonia- ja rytmitajua sekä solfataittoa ja herkistävän korvaa kuuntelemaan ja kuulemaan musiikkia ja hiljaisuutta (K12).

Aistit herkistyvät, ja paradoksaalisesti kuorolaulu ruokkii myös hiljentymisen ja kuulolla olemisen tarvetta. Se herkistää korvan konserteissa, radiossa ym. kuullulle moniääniselle musiikille ja avartaa musiikkimakua. (K12)

Eräs kuorolainen on kuoron myötä päässyt toteuttamaan asioita, joita ei ole aiemmin tehnyt, kun on päätenyt laulamaan duettoja kuorokaverin kanssa. Myös oman instrumentin soitto on alkanut uudestaan kuoron myötä pitkän tauon jälkeen (K6). Myös kuoroleiripäivät, joissa on

koko päivä keskitytty harjoitteluun ja laulamiseen, on koettu kehittäviksi ja rakentaviksi (K3) sekä virkistäviksi ja kuorolaisia yhdistäviksi (K1).

Oppimiseen ja kehittymiseen liittyen kuorolaiset nostivat esiin paljon muitakin asioita kuin musiikkiin ja laulamiseen liittyviä asioita. Sama ilmiö on havaittavissa Katri Saarisen tutkimuksessa, jossa tutkittiin 18-28 -vuotiaiden Vanajan nuorisokuorolaisten kuorokokemuksia. Tutkimuksessa päällimmäiseksi nousivat juuri oppimiseen liittyvät seikat. Kuorolaiset olivat oppineet rentoutta, nöyryyttä, avoimuutta, sosiaalisuutta ja vuorovaikutustaitoja. He kertoivat, että rohkeus on kasvanut harjoitusten ja esiintymisten myötä. Itsevarmuus ja itseensä luottaminen olivat lisääntyneet ja minäkuva oli muuttunut positiivisemmaksi.⁴⁸ Saarisen tutkimuksessa kuoronjohtajan merkitys on suuri. Kuorolaisten mukaan kuoro ”ei olisi sama ilman johtajaansa” ja johtajaa kuvattiin sanoilla ”hyvin tärkeä aikuinen”, ”ystävä”, ”inspiroija” ja ”elämän tärkein yksittäinen kodin ulkopuolinen vaikuttaja”.⁴⁹

Tässäkin tutkimuksessa kuoronjohtajan tärkeä merkitys tulee selvästi esille, mutta se on kuitenkin enemmän vain yksi merkitys muiden merkityksien rinnalla. Vesa-Tapio Palokankaan tutkimuksessa ”Kirkkokuorolaisina seurakunnan vapaaehtoistyössä - Narratiivinen elämäkertatutkimus Helmi ja Risto Laitisista” nousee oppimiseen liittyen esille enimmäkseen musiikillisia ja hengelliseen elämään liittyviä asioita. Kuorossa on opittu laulamisen ja musiikin lisäksi nuottien lukutaitoa, rytmitaju on kehittynyt ja ”arvostelukyky” on parantunut. Myös toisten kanssa yhdessä oleminen on ollut opettavaista. Lisäksi kirkkovuoden juhlien sisältö on tullut tutuksi.⁵⁰

4.1.2. Haaste ja palkitsevuus

Haasteet ja palkitsevuus käyvät käsi kädessä. Kuoron sanotaan olevan musiikillisesti ”sopivan” haastavaa (K2). Kuorossa ei saa kuitenkaan olla liian helppoa ”että vain lauleskeltais” (K23), vaan palkitsevuus tulee nimenomaan siitä kokemuksesta, että vaikean alun jälkeen huomaa oppineensa. Haasteeseen liittyy sekin, että uuden oppiminen tuntuu välillä raskaalta (K1). Hyvästä lopputuloksesta tulee hyvä mieli ja ”parasta” on jos saadaan kuoronjohtaja iloiseksi:

⁴⁸ Saarinen, 2016, 25–27.

⁴⁹ Saarinen, 2016, 38.

⁵⁰ Palokangas, 2012, 44.

Outoja kappaleita, tuttuja lauluja, opiskelua, teoriaa, tarkkuutta, keskittymistä, haasteita. Kun täysin uutta kappaletta aletaan harjoitella, aluksi tuntuu, että ei tule mitään. Mutta kun stemma stemmalta käydään kappale ja äänialat läpi, syntyykin sointi ja kokonaisuus. Se on aina hieno kokemus, ja kun vielä työtä hiotaan ja hiotaan, ja kun sointi paranee, tulee ainakin minulle valtavan hyvä mieli. Luulen että toisille myös, ja parasta tietenkin jos saamme kuoronjohtajan iloiseksi. (K34)

On tosi palkitsevaa huomata ”hei mä opin sen”. Kun saamme uuden biisin, niin nyt jo uskoo että kyllä tästä hyvä tulee kun harjoittelee ja laulamme yhteen ja sitten se soi !! (K9)

[H]aasteet konserttien harjoittamisessa lisäävät innostusta. (K23)

[Kirkkokuorossa laulaminen] on tavalliselle rivilaulajalle haastavaa (nuotinluku heikko). Uusien laulujen opettelu vie aikaa, mutta palkitsee kunhan oppii. (K31)

Alku oli kyllä haasteellista ja olin useampaan kertaan lopettamassa, mutta kanttorin rohkaisemana jatkoin kuitenkin. (– – stemman opettelu oli kyllä minulle voimainkoetus.) Ja hyvä niin! (K38)

Kuorolaisten kirjoituksissa kuorolaulun todetaan käyvän hyvin aivojumpasta (K31), jossa aivojen tavallisen käytön lisäksi saa vielä erityistä haastetta aivoille ja keuhkoille (K9). Aivotutkija Minna Huotilaisen mukaan musiikki muovaa aivoja voimakkaasti ja musiikkiharjoittelun voi ottaa ”jopa hyödyllisen muovautuvuuden malliesimerkkinä”: ”Soitto- ja lauluharjoittelu ovat vaativia tehtäviä, joissa tarvitaan useiden erilaisten aivotoimintojen ja -alueiden monipuolista ja ajallisesti tarkkaa yhteistyötä. Soitto- ja lauluharjoittelun aloittamisen jälkeen aivoissa onkin havaittu useita toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia, joiden vaikutus ulottuu soittamisen ja laulamisen lisäksi muihinkin kognitiivisen toiminnan alueisiin kuten hienomotoriseen toimintaan, kielellisiin taitoihin, tarkkaavuuden taitoihin ja jopa emotionaalisiin taitoihin”⁵¹. Pelkästään jo yhden sävelen kuuleminen aktivoi voimakkaasti aivoja käynnistäen prosesseja liittyen esim. äänen korkeuteen, kestoon ja sävyyn.⁵²

Laulaminen on tuonut mukanaan onnistumisen iloa (K16), joka on vaikuttanut myös arjen hyvinvointiin (K24). Oma lukunsa on ollut vielä haasteet konserttien harjoittamisessa, mutta nekin ovat olleet innostusta lisääviä tekijöitä (K23). Ja jos kuulija on tullut kosketetuksi, on ”tehtävä onnistunut”:

⁵¹ Huotilainen, 2016, 60.

⁵² Huotilainen, 2011, 37.

Sen olen huomannut että jos yksikin laulu tai muutama sana virsissä on liikuttanut jotain ihmistä srk:n tilaisuudessa, on tehtävä onnistunut. (K4)

Kuoron antia on sekin, että saa esiintymiskokemusta ja voi huomata rohkeuden lisääntyvän niin yksittäisissä harjoituksissa kuin esiintymisissä (K9, K33).

Yhdessä muiden kanssa esiintyminen on helpompaa kuin yksin. Toisista saa voimaa. Esiintymistilanne usein etukäteen jännittää, mutta onnistuneen esityksen jälkeen helpottunut olo on hyvinkin palkitsevaa. Myös harjoitustilanteessa rohkeuteni on kasvanut. Ei ole ”maailman loppu” jos laulaa väärin. Parhaiten oppii reippaasti laulamalla. (K33)

Esiintymisjännitykseen liittyen kuorolainen ottaa esille sen, että koska hänen mielestään messussa laulaminen ei ole esiintymistä vaan palvelemista, niin ei myöskään tarvitse jännittää niin kuin jännittäisi esiintymistä. Messussa laulaminen onkin ”vastamyrkyä esiintymispelolle” (K12).

4.1.3. Sopeutuminen

Kuorossa on joutunut oppimaan myös sopeutumista. Kuorossa ollaan yhdessä eri-ikäisten ja muutenkin erilaisten ihmisten kanssa. Ohjelmisto on monenlaista, jolloin pitää laulaa myös sellaisia lauluja, joista ei välttämättä pidä. Hengellisyys on myös yksi asia, johon täytyy edes jollakin tavalla sopeutua, kun suurin osa ohjelmistosta on kuitenkin hengellistä. Täytyy myös oppia sopeuttamaan oma ääni kuoron äänimaailmaan sopivaksi, sooloilla ei voi. Pitää myös sopeutua siihen, että kirkkokuoro sinänsä voi olla ”leimaava” paikka.

Hyvä harrastus, vaikka tuntuu kuin olisi jollakin tavalla ”leima otsassa”, kun olet kirkkokuorossa. Kuitenkin kaikki ollaan ihan tavallisia ihmisiä. (K1)

Kuorossa ollaan yhdessä eri-ikäisten kanssa ja kuoroon liittyessä kuorolainen on pelännyt sitä, miten tulee hyväksytyksi vanhempien kuorolaisten taholta, kun oman ikäisiä on kuorossa vain vähän (K4).

Harjoitusten yhdessä olossa olen kärsinyt jonkin verran ikätovereiden puutteesta, yhteisiä puheenaiheita ei oikein löydy. Tunnen nyt vasta eläkkeelle siirryttyäni olevani tulossa siihen ikäluokkaan mitä muut ovat. (K7)

Piti sopeutua myös vanhempiin ihmisiin. (32)

Sopeutumista on tarvittu, kun ryhmässä on erilaisia ihmisiä. Erilaisuutta on kuitenkin pidetty rikastuttavana asiana. (4)

Kirkkokuorossa täytyy myös sopeutua siihen, että kuoro laulaa pääasiassa hengellistä musiikkia ja laulaa hengellisissä tilaisuuksissa.

En ole kirkkokuorossa hengellisten asioiden vuoksi. Oma uskoni ei ole sidottu tiettyyn oppiin. Toki kirkko on minulle paikka, johon on hyvä tulla hiljentymään enkä koe seremonioita mitenkään kiusallisina. (K8)

Pitää sopeutua siihen, että viikonloppuna on aikainen herätys, kun kuoro laulaa messussa. Myös ohjelmisto on asia, joka edellyttää sopeutumista. Kuorossa laulaminen edellyttää sitä, että laulaa myös sellaisia lauluja, jotka eivät ole välttämättä oman maun mukaisia.

Joskus tulee eteen sävellys tai sovitus, josta en erityisemmin tykkää, kevyttä tingeltangelia, mutta moni muu ja toivottavasti kuulijat pitävät. (K22)

Osa lauluista kuorossa tuntui pahalta, koska muistuttivat liikaa kipeistä kokemuksista herätyskristillisissä piireissä. (K13)

En pidä kielitaidottomana, vieraskielisten laulujen esityksestä. En voi antaa yleisölle sydämeistäni mitään haluaisin. (K32)

Ryhmässä täytyy myös sopeutua olemaan yksi muitten joukossa, niin että voimakasääniset joutuvat sopeutumaan siihen, että kuuntelevat muita ja varovat ettei oma ääni tule liikaa esille (K4, K32). Toisaalta pitää olla valmis myös sopeutumaan siihen, että joutuu kantamaan yksin vastuuta omasta stemmasta.

Ikävä asia on jos omaa stemmaa laulamassa ei ole tarpeeksi väkeä; joskus on ollut vain kaksi, silloin toisen sairastuttua joudut laulamaan yksin. – – Se ei onnistu amatööritä, eikä kokemus ole mukava. (K7)

Ajankäyttö juhlapyhinä pakottaa koko perhettä sopeutumaan kuorolaisen harrastukseen. Esim. jouluaaton aikataulutus tehdään kuorolaisen menojen perusteella, vaikka siitä syntyykin kotona ”narinaa” (K1). Esiintymisiä on kuitenkin sen verran harvoin, että eivät liikaa haittaa muuta elämää:

– – sekin, että sunnuntaina on kirkonmenot ei haittaa, niitä on kumminkin aika harvakseltaan. (K9)

Vieruskaverilla on merkitystä, kaikkien vieressä ei ole helppo laulaa:

Jonkin henkilön kanssa laulaminen sujuu jännittämättä ja täysillä, joidenkin kanssa ei. (K34)

Kai Bäckström on tutkinut näyttelijätyön koulutusohjelman opinnäytetyössään ”Puhun, laulan, hengitän -kuorolaulajasta näyttelijäksi” omaa pitkää kuorouraansa ja sen vaikutuksia hänen näyttelijäntyöhönsä. Bäckströmillä on 20 vuoden kokemus kuorossa laulamista, ensin seurakunnan lapsikuorossa, sitten Tapiolan kuorossa, Candomino-kuorossa ja lopulta Akademiska Sångföreningenissä. Kuorouransa perusteella hän on tiivistänyt sen mikä on hänen mielestään keskeistä kuorolaulun estetiikassa:

[K]eskeistä on yhtenäinen sointi. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että lauluäänestä pyritään häivyttämään sen persoonallisimmat piirteet. Hyvä kuoronjohtaja tekee sen oikeastaan aika huomaamatta; korostamalla hyviä puolia, ja huomauttaen vaivihkaa mikäli joku yksittäinen ääni paistaa läpi.

Toinen, ehkä vielä tärkeämpi puoli on kuorossa haettava sointi. Kun kuorolaisille rupeaa kirkastumaan kuoronjohtajan hakema yleissointi, rupeavat kaikki vaivihkaa hakeutumaan kohti tavoiteltua sävyä. Soinnin estetiikka on yllättävän vahvasti kuoron hengessä kiinni, esim. Candomino- kuoro kuulostaa edelleen samalta kun miltä se kuulosti kymmenen vuotta sitten, vaikka laulajat ja johtaja ovat sinä aikana vaihtuneet. ⁵³

Yhtenäisen soinnin ihannoiminen sekä kuorojen ” erittäin rajatussa ja hallitussa ympäristössä” laulaminen johti Bäckströmillä siihen, että hän tunsikin lakanneensa pitämästä omaa lauluääntään persoonallisena ilmaisukeinona.⁵⁴ Esimerkiksi hengitys on yksi asia, millä on ihan eri merkitys kuorolaulussa ja näyttelemisessä: kuorolaulussa mahdollisimman huomaamaton ja hiljainen hengitys on ihanne, kun taas näyttelijällä hengitys on oleellinen osa kutakin tunnetilaa ja roolia. ⁵⁵ Omalla matkallaan kuorolaulajasta näyttelijäksi hän päätyi tekemään havainnoistaan kuorolaulujana ”Kuorolaulajan testamentin”:

⁵³ Bäckström (2012), 15.

⁵⁴ Bäckström (2012), tiiviste.

⁵⁵ Bäckström (2012), 36-37.

Taulukko 3. Kai Bäckström: Kuorolaulajan testamentti.

Kuoron voima on yhteisössinnissa, ei yksilössä - sota ei yhtä miestä kaipaa, ketju on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki jne. Jos olisi kirjoitettu Kuorolaulajan käsikirja, olisi sisältö kutakuinkin seuraavanlainen;

Hyvä kuorolaulaja...

- Laulaa oikein ja puhtaasti
- Osaa lukea nuotteja, tai ainakin oppii annetut sävelkulut nopeasti
- Omaa voimakkaan äänen, mutta taitaa myös herkät sävyt
- Osaa muokata äänensävyään niin, että se uppoaa massaan
- On toiston mestari. Kun tietylle fraasille on kerran löytynyt se oikea fraseeraus, hän kykenee toistamaan sen myös keikalla.
- On mestarillinen kuuntelija. Hyvä kuorolaulaja tekee jatkuvasti valintoja kuulemansa perusteella mm. ohjaamalla stemmansa virettä oikeampaan suuntaan, toisaalta antamalla periksi jos koko kuoron vire on päässyt laskemaan/nousemaan.
- On tottunut laulamaan erilaisissa akustisissa olosuhteissa, ja suoriutuu tehtävästään myös haasteellisissa ympäristöissä
- Ajattelee aina kokonaisuuden etua
- Auttaa kavereitaan
- On yhteistyökykyinen
- On aktiivinen
- Osaa työskennellä kurinalaisesti
- On kärsivällinen
- On nöyrä
- Seuraa kuoronjohtajaa orjallisesti. Kaikki edelliset kohdat ovat alisteisia johtajan hetkessä elävälle tulkinnalle.

Bäckström on tiivistänyt oman kokemuksensa kuorolaisuudesta ja siitä mitä kuorolaisuuteen hänen mielestään teknisesti ottaen liittyy. Kirkkokuorolaisten kirjoituksissakin tulee esille suurin osa Bäckströmin listan määritelmistä. Nöyryydestä ei kukaan kuorolainen puhu suoraan, mutta jonkinlaiseksi nöyryydeksi voi laskea sen, että suostuu sopeuttamaan omaa ääntään niin ettei se tule yksinään esille (K4) ja että suostuu kuuntelemaan muita ääniä (K32) ja laulamaan lauluja, joista ei itse välttämättä pidä (K22). Bäckström puhuu siitä kuinka hyvä kuorolainen seuraa ”orjallisesti” kuoronjohtajaa. Tässä tutkimuksessa ei tullut esille näin negatiivista suhtautumista siihen, että johtaja päättää kuinka laulut lauletaan. Sen sijaan tuli esille se, että johtajan toivotaan olevan idearikas ja tavoitteellinen (K3) sekä osaavan vaatia ja johtaa (K32).

4.2. Tuki

4.2.1. Tuki laulamisesa ja elämässä

Kuorolaiset kertovat viikoittaisten harjoitusten tuovan viikkoon tarpeellista rytmiä ja ryhtiä. Kuoro tarjoaa myös syyn lähteä liikkeelle.

Kuorossa laulaminen sitouttaa; joka viikko on harjoitukset ja esiintymisiäkin aika usein. Se antaa ryhtiä elämään. (K7)

Kuoroharjoitukset ja ”esiintymiset” rakentavat viikko-ohjelmaan mieluisaa rytmiä. (K11)

Harjoitusten kuuluminen viikko-ohjelmaan on näin eläkeiässä tärkeää ja hyvä asia. (K18)

Elämään tuli ryhtiä ja rytmiä, kun tietyt ajat viikosta olivat varatut. (K21)

Kirkkokuoron tarjoama tuki liittyy paitsi konkreettisesti laulamiseen myös niin että kuoron kautta tulevilla asioilla saa tukea myös koko muuhun elämään. Kuorolainen kokee, että on ollut ilo laulaa hyvien laulajien tukemana (K24) ja toinen kokee saavansa hyvää tukea muista stemmakavereista, vaikka aluksi on tuntunut siltä, että ei ikinä opi niitä stemmoja (K9). Yhdessä muiden kanssa esiintyminen on myös helpompaa kuin yksin kun toisista saa voimaa (K33). Laulaminen kuorossa koetaan turvalliseksi (K16).

Moni kuorolainen kirjoittaa nimenomaan siitä, kuinka kuoro ja kuorolaisuus on antanut tukea ja on auttanut selviytymään vaikeissa elämäntilanteissa. Kuorolainen kirjoittaa, että kuoro on ollut monesti myös paikka missä voi purkaa omia huolenaiheita ja sieltä on saanut vertaistukea ja ratkaisuehdotuksia ongelmiinsa (K6).

Pääsy kirkkokuoroon laulamaan auttoi minua selviytymään entisestä vaikeasta avioliitosta ja avioerosta. (K26)

Liityin kuoroon lasten kasvettua isoksi ja muiden suurien elämänvaiheiden vuoksi, tukemaan uutta suuntaa ja antamaan arkipäivän työhön voimia. (K4)

Kuorossa laulaminen ja kuoroporukka pelasti [lähiomaisen] kuoltua mökkeytymiseltä ja uskalsi lähteä ihmisten ilmoille. (K27)

Musiikki, kuoro ja – – ovat pitäneet elämässä kiinni valtavista vastoinkäymisistä huolimatta. (K27)

Myös kuoron tukea antava terveydellinen merkitys tulee kuorolaisten kirjoituksissa esille. Kuoron kerrotaan lisäävän mielen ja ruumiin terveyttä (K7). Laulamisen sanotaan tekevän hyvää sekä keholle että mielelle (K21) ja vaikuttavan ryhtiin, hengitystekniikkaan (K33) ja oman äänen kunnossa pysymiseen (K32). Laulamista sanotaan terveelliseksi harrastukseksi, joka tuo iloa omaan elämään (K15). Muistinkin sanotaan harjaantuvan uusia laulukappaleita oppiessa (K15).

Kuoron antaman tuen merkitys näkyy myös kuorolaisten omassa hengellisessä elämässä. Kuorolainen kokee, että sen lisäksi että kirkkokuorossa saa elää ”hengellistä kasvua”, siellä saa myös ”vierestä” tukea, kun oma usko horjuu (K12). Kuorossa ”oikeaa” uskoa ei tentata, toisia ei käännytetä ja kirkkoon kuulumattomat hyväksytään joukkoon:

Neljästä kokemastani kirkkokuorosta yksi oli sellainen, jossa tentittiin tulokkaalta tämän ”oikeaa uskoa” ja annettiin ymmärtää, että tulisi poistua, ellei sellaista ole. Onneksi muissa kuoroissa ei tätä kynnystä ole ollut: niissä on voinut nähdä, että usko on luonteva elämän osa, mutta siitä ei pidetä mekkalaa eikä toisia käännytetä, vaan myös kirkkoon kuulumattomat ja uskonnottomat laulajat hyväksytään. (K12)

Kuoro tarjoaa myös syyn lähteä messuun, kun ainakin kuoron esiintyessä tulee lähdettyä sinne (K20).

Eipä taitais tulla kirkossa käytyä niin usein, jos en laulaisi kuorossa. Hyvä rauhoittumisen paikka. Ehkäpä on hiukan oppinut, elämä on tässä ja nyt. (K9)

Ja – – messussa tai muussa tilaisuudessa esiintyminen kirkkokuoron riveissä on aina merkityksellistä minulle, joka muuten saan harvoin lähdettyä kirkkoon. (K18)

4.2.2. Suvaitsevaisuus ja tasa-arvo

Kuorossa sopeudutaan, suhtaudutaan myönteisesti uusiin kokemuksiin, ei kysytä jäsenkirjaa ja ollaan tasavertaisia.

Kuorossa tohtori ja duunari, kotiäiti ja poliitikko laulavat vierekkäin tasavertaisina kavereina ja joskus tästä syntyvät uudet ystävyysuhteet. Se on ehkä hienointa! (K35).

Musiikki luo tasa-arvoa Ihmisten välille. (K3)

Kuorolaisen mukaan on ollut rikastuttava kokemus, kun kuoro on ollut paikka, jossa on sopeuduttu erilaisiin ihmisiin ja jossa on ollut positiivinen ja myönteinen suhtautuminen uusiin kokemuksiin (K4).

Kuoro on myös paikka, minne voi tulla juuri sellaisena kuin on ja missä voi olla oma itsensä, siellä ei tarvitse vetää minkäänlaista roolia, siellä olen vain minä. (K6)

— — toivottavasti olen ollut muita kohtaan yhtä suvaitseva kuin on oltu minua kohtaan. (K16)

Kirkkokuoroon on saanut tulla sellaisena kuin on ja hyväksytyksi tulemisen kokemus on ollut osaltaan vaikuttamassa siihen, että kuorolainen on halunnut liittyä uudestaan kirkon jäseneksi:

Kirkkokuoro jäsenineen ehkä edusti minulle kirkkoa konkreettisemmin kuin piispojen ja kylmäsydämisten pappien lausunnot. Kokemus siitä, että olin tervetullut kuoroon sellaisena kuin olin, kaikkine varauksineeni ja kipuineni, toi kokemusta siitä, että ehkä voisin olla myös kirkossa omana itsenäni. Lopulta päätös siitä, että liityn takaisin seurakunnan jäseneksi, oli vähemmän hankala kuin olin kuvitellut. (K13)

Kuorossa ollaan tasavertaisina myös Jumalan edessä:

Messussa laulaminen ei mielestäni ole esiintymistä, vaan palvelemista sekä rukousta ja kiitosta. Sitä tehdessä ei nousta lavalle, vaan asetutaan toisten kanssa tasavertaisina Jumalan eteen. (K12)

4.3. Tarve ja tarpeellisuus, luottamustyö

Laulaminen on kiinnostanut minua aina, mutta solistiksi ei minusta ole. Kuorossa laulaminen on osoittautunut omimmaksi muodoksi toteuttaa turvallisesti laulamistarpeitani. (K24)

Kuorolaisten vastauksissa näkyi ainakin neljän laatuista tarpeita suhteessa kuoroon. Ensinnäkin kuoroon on liitytty laulamisen tarpeesta (K1) ja toisekseen tarpeesta laulaa ”Hänen teoistaan” (K1). Kolmantena tulee esiin itsetoteutuksen tarve. Kuorossa on päässyt toteuttamaan itseään tavalla, jota ei ole ”ennen tai pitkään aikaan tehnyt”. Ryhmässä laulamisen lisäksi on päässyt esiintymään esim. duettona kuorokaverin kanssa ja on päässyt soittamaan omaa instrumenttia kuorolaulun lomassa (K6). Neljänneksi kuorolainen kertoo

kuorolaulun ruokkivan ”paradoksaalisesti” myös hiljentymisen ja kuulolla olon tarvetta (K12).

Kuorolaiset kokevat myös olevansa itse tarpeellisia kuorolle ja suhtautuvat kuoroon sitoutuneesti:

– – ja kaikki ovat sitoutuneet, koska jokaista tarvitaan ja ymmärrämme sen. (K9)

Laulaminen on tuonut onnistumisen iloa ja samalla olen kokenut tarpeellisuutta kuorossa laulajana. Siis en voi jäädä pois, koska minua tarvitaan. Se tarpeellisuus on mukana jo harjoituksissa, esiintymisiä en kaipaa yhtään. (K16)

Harjoituksista ja esiintymisistä olen jäänyt pois vain ollessani tosi kipeä tai ääni poissa. (K27)

Ava Numminen on tutkinut väitöskirjassaan aikuisten laulutaidon lukkoja ja niiden aukaisemista. Hän pitää laulamista yleisinhimillisenä tarpeena, joka on tarkoitettu kaikille:

Ihmisen olisi voitava ilmaista itseään äänellään, ja ympäristön olisi tuettava tätä tarvetta. Lauluääni osana ihmisen ääntä voi olla tavattoman merkittävä väylä itsensä ilmaisemisessa ja itsensä kokemisessa.⁵⁶

Kuorolaiset tekevät myös ihan konkreettista työtä kuoron eteen ja ovat siten tarpeellisia kuorolle muutenkin kuin laulamalla. Kuoron luottamustehtävissä kuorolaiset ovat voineet antaa oman panoksensa omalla osaamisalueellaan yhdistystoimintaan liittyvissä asioissa (KK41) tai sitten on voinut opetella ihan uusia taitoja kirjanpidon ja järjestötoiminnan osalta (KK42). Auttaminen on tuntunut kuorolaisesta tärkeältä (KK41). Kuoron hallituksessa on päässyt myös miettimään ja suunnittelemaan kuoron toimintaa (KK42). Kuorolainen on kokenut itsensä tarpeelliseksi myös, kun on voinut konkreettisesti, aineellisesti tehdä hyvää kuoron eteen ja ”kantaa korsia kekoon”, jotta ”kuoro pysyisi kasassa, ihan omaa laulukokemusta varten” (K16).

⁵⁶ Numminen, 2015, 88.

5 Emotionaalis-kokemukselliset merkitykset

5. 1. Voimautuminen

5.1.1. Kuoro voimavarana

Taulukko 4.

MERKITYSTEEMAT	PÄÄTEEMAT	PÄÄLUOKAT
(eli yläluokka)	(eli pelkistetty yläluokka)	
VOIMAVARA	VOIMAUTUMINEN	EMOTIONAALIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS
LOHTU, ILO		
MUSIIKKI	MUSIIKKI	
LAULAMINEN		

Taulukko havainnollistaa emotionaalis-kokemuksellisten merkitysten jakautumisen pääteemoihin ja merkitysteemoihin.

Kuoro ja laulaminen ovat minulle aivan korvaamaton voimavara. En tiedä miten pärjäisin, jos joutuisin luopumaan... (K38)

Moni kuorolainen kirjoittaa siitä, kuinka kuoro on merkittävä voimavara siinä, että jaksaa elää omaa arkielämäänsä. Vaikka päivä olisi ollut rankka, niin kuoroharjoituksiin lähdetään, koska oma kokemus on osoittanut, että harjoitukset virkistävät, rentouttavat ja tuovat hyvää mieltä. Lauluhiin keskittyminen vie mennessään ja huolet unohtuvat harjoitusten ajaksi.

Kirkkokuoro on ollut minulle rentouttava harrastus kiireisen arjen keskellä. Vaikka työpäivä olisi ollut kuinka ankea tahansa, niin kuoroharjoituksissa on voinut laskea arjesta irti ja rentoutua. Lauluharjoituksiin pitää keskittyä sen verran, että työasiat unohtuvat. Ja vaikka kuoroon lähteminen tuntuisi kuinka takkuiselta, niin harjoitusten jälkeen on kuitenkin aina hyvä ja piristynyt mieli. (K6)

Kuorolla on merkitystä psyykkiselle hyvinvoinnilleni, vaikka olisi miten stressaavaa töissä, en jätä kuoroa väliin koska tiedän tulevani kotiin paljon rentoutuneempana ja hyväntuulisempana. Kuin olisi parin tunnin miniretriitti aina keskellä viikkoa. (K13)

Vaikka päivä olisi ollut hankala ja rankka, lähdet kuoroharjoituksiin, jätät huolesi, avaat äänesi, alat laulaa, elvyt ja virkistyt. (K22)

Väsyneenä tullessa ja miettiessä jaksatko, niin onkin ilta kulunut hyvin nopeasti. On unohtunut hetkeksi murheet ja saanut virkistävän tuulahduksen toisten tuesta. (K4)

Harjoituksen jälkeen on useimmiten virkistynyt, energinen olo, eli luultavimmin stressitaso laskee. (K33)

Musiikin rentouttava vaikutus on todettu myös tieteellisesti. Kun on tutkittu musiikin vaikutusta aivotutkimuksen menetelmillä tai mittaamalla mm. verenpainetta, hengitystiheyttä, ihon sähköjohtavuutta ja hormonipitoisuuksia, on todettu ”miellyttävän” musiikin kuuntelemisen laskevan stressitasoja.⁵⁷ Stressitason laskulla puolestaan voi olla suurta vaikutusta esim. moniin somaattisiin sairauksiin, kuten verenpainetautiin, sekä esim. keskittymiskykyyn ja oppimiseen.⁵⁸

Kuoron voimauttavasta merkityksestä on kirjoituksissa lukuisia mainintoja. Kiva porukka ja hyvä yhteishenki on yksi seikka mikä antaa voimia ja kantaa, vaikka väsyttää tai asiat painavat (K5). Huomionarvoista on se, että kuorolaisia saattaa väsyttää ennen kuoroa (K5, K9, K21, K27, K30, K33, K38) mutta he silti lähtevät sinne ja sitten saavat kokemuksen siitä, että ilta on virkistänyt (K1, K4, K6, K9, K21, K22, K23, K27, K30, K31, K33, K38) ja siitä on saanut voimaa (K4, K5, K9, K11, K14, K23, K27, K30, K31, K33, K38). Kuorossa yhdessä laulaminen tuo hyvää mieltä (K6, K9, K11, K28), tuntuu hyvältä (K13) ja on ”henkireikä arjessa, surussa ja ilossa” (K19). Harjoitusten myötä unohtaa vähäksi aikaa ”kurjuudet” (K27). Huolien (K21, K34, K38), arjen (K6) ja työasioiden (K6, K33) katoamisesta kertovat muutama muukin kuorolainen. Eräs kuorolainen kertoo, että kuoroon on aina mukava lähteä ja kotiinkin on mukava palata, kun kuorossa on saanut hyvän mielen (K28). Kuoron voimaa antavaa vaikutusta verrataan myös esim. miniretriittiin (K13).

Laulu ja laulaminen sinänsä ovat siis tekijöitä, jotka kuorolainen kokee voimauttavana. Myös keskittyminen lauluharjoituksiin (K6), nuotinlukuun ja ohjeisiin (K33) ja keskittyminen ylipäänsä mainitaan syyksi, jonka seurauksena ”huolet katoaa” (K34) ja ”pää nollautuu melko tehokkaasti” (K33). Lisäksi toisten seura (K1, K5, K23) hyvä yhteishenki (K5), onnistuminen kuorona (K11) sekä kuoroharjoitusten rentouttava vaikutus (K6, K13, K33) mainitaan voimaa antavina tekijöinä. Kuorolainen katsoo taaksepäin kuorouraansa todeten olevan tyytyväinen, kun aikoinaan lähti mukaan:

Näitä kun katson taaksepäin, olen tyytyväinen, kun tuli lähdettyä kirkkokuoron tielle, olisin jäänyt paljosta paitsi jos en olisi lähtenyt :). (K9)

⁵⁷ Huotilainen, 2011, 40.

⁵⁸ Huotilainen, 2011, 41.

Kuorolaisten kokemusta keskittymisestä, pään nollauksesta ja ajan nopeasta kulumisesta voisi verrata ”flow”-tilaan. Asta Raami kirjoittaa flow-tilasta luovuuteen liittyen kirjassaan Älykäs intuitio. Raami kuvaa flow-tilaa ”hedelmällisenä, inspiroituneena mielentilana, jossa luovuus virtaa vaivattomasti”⁵⁹. Kun pääsee tällaiseen aitoon virtaavaan tilaan niin se ”raivaa tilaa henkiselle ponnistelulle ja edistää sekä oppimista ja taitojen kehittymistä”⁶⁰. Flow-tilaan päästäkseen tarvitaan ”fokus, tavoite, välitön palaute ja hieman omia kykyjä korkeampi haaste”. Tekemisestä tulee olla myös aidosti innostunut ja tekemisen tulee olla sopivan haastavaa, ”selkeästi oman osaamisen äärirajoilla”.⁶¹ Kuorotyö on hyvin tavoitteellista. Varsinkin kun harjoitellaan uutta kappaletta, niin stemmojen opetteleminen vaatii paljon keskittymistä. Palaute on myös välitöntä, kun esim. tiettyä kohtaa laulussa harjoitellaan niin kauan, että se lähtee sujumaan. Raami kirjoittaa että, jotta virtauskokemus voi jatkua, täytyy haasteellisuuden kasvaa taitojen kehittyessä.⁶² Kuorossa flow-tilaa edistää se, että siellä harjoitellaan säännöllisesti myös uutta ohjelmistoa ja kun vanhaa ohjelmistoa lämmitellään, niin siitä löytyy aina jotain uutta kehitettävää.

5.1.2. Kuoro lohdutuksen ja ilon tuojana

Kuorossa laulettavien laulujen sävelet ja sanat hoitavat ja lohduttavat kuorolaista:

Sävelet ja melodiat hivelevät sielua ja hoitavat välillä alakuloista mieltä. Musiikin sanat hoitavat ja välillä kihoaa hyvällä tavalla kyynel silmiin. Tunnen, että voin kertoa asioistani, lohduttaa ja julistaa ja olla hoidettavana kuoromusiikin avulla. (K2)

Kuorolainen kertoo, että sanoja ei parane miettiä liikaa, jotta ei herkisty niin paljon ettei laulamisesta tule mitään. Toisaalta niistä sanoista on kuitenkin lohtua sitten kun on oikea hetki ja paikka ajatella niitä (K9). Toinen kuorolainen kertoo, että yhdessä muiden kanssa laulaminen antaa lohtua: ”Hengelliset laulut ja virret ovat tie sisimpääni iloissa ja suruissa” (K14). Kuoron iloa tuovan merkityksen mainitsee kuusi kuorolaista (K3, K11, K14, K15, K21, K31). Sen lisäksi esille tulee jakamisen ajatus siinä, että iloa ja lohtua on tarkoitus tuottaa myös muille.

Messuissa esiintyminen lohduttaa ja antaa iloa ihmisille ja itselle. (K27)

⁵⁹ Raami, 2016, 130.

⁶⁰ Raami, 2016, 130.

⁶¹ Raami, 2016, 130-131.

⁶² Raami, 2016, 131.

Kirkkokuorossa laulaminen on välittää kuulijalle musiikkia (sic). Tuoda hyvän olon tunnetta toiselle ihmiselle, lähimmäiselle. Tuoda siis toisille iloa. Sureville kuulijoille tuoda lohdutuksen sanoja laulaen. (K32)

Aivan verrattomia ovat myös ”esiintymiskeikat”. Käymme paikallisessa palvelutalossa laulamassa ja laulattamassa vanhuksia, on ilo nähdä miten laulaminen virkistää heitä. Hymy nousee kaikkien huulille. (K38)

Yrjö Sariola kirjoittaa Lutherin musiikin teologiasta kirjassaan Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi. Ensinnäkin, Lutherille musiikilla on aivan erityinen merkitys:

Musiikkia harjoitettaessa katoavat viha, aistillisuus ja pöyhkeys. Annan musiikille ensimmäisen arvosijan teologian jälkeen.⁶³

Toisekseen, Luther korostaa musiikissa juuri sen iloa tuovaa vaikutusta:

Rakastan musiikkia, koska se on Jumalan lahja eikä ihmisten: se tekee mielen iloiseksi, karkottaa Paholaisen ja synnyttää vilpitöntä iloa⁶⁴.

Lutherille musiikki on Jumalan lahja, joka on ollut olemassa jo luomisesta lähtien ja joka on ihmeellistä sekä ”olemukseltaan” että ”vaikutukseltaan”. Lutherin läheistä suhdetta musiikkiin ilmentää myös hänen musiikistaan käyttämä persoonallinen nimitys ”Rouva Musica”.⁶⁵ Musiikin parantavasta vaikutuksesta Luther sanoi:

Jos haluat tehdä masentuneesta iloisen, röyhkeästä sävyisän; jos tahdot rohkaista epäröivää ja nöyryyttää ylpeää tai tehdä jotain muuta vastaavaa – mikä palvelee siinä paremmin, kuin tämä korkea, kallis ja jalo taide?⁶⁶

Luther sanoi musiikin olevan paras lohdutus murheelliselle ihmiselle, se ”rauhoittaa, virvoittaa ja virkistää sydämen”⁶⁷.

Jos mielesi on murheellinen, ala laulaa jotakin suloista laulua.⁶⁸

⁶³ Sariola, 1986, 22.

⁶⁴ Sariola, 2003, 14.

⁶⁵ Sariola, 1986, 23.

⁶⁶ Sariola, 2003, 23.

⁶⁷ Sariola, 2003, 23.

⁶⁸ Sariola, 2003, 23.

5.2. Musiikki

5.2.1. Musiikin nautinto

Kuorosointi ja ”soiva laulu” tuovat nautintoa kuorolaisille:

Se, kun huomaa, että nyt se soi, tuntuu tosi makeelta. (K9)

Moniäänisen kuorolaulun sanotaan antavan onnistuessaan ”ihan musiikillista nautintoa” (K14) ja kuorosoinnin kerrotaan olevan kauneinta mitä kuorolainen tietää (K29). Kuorolainen (K8) sanoo että kuorolaulun tärkein anti, yhteisöllisyyden lisäksi, on soivasta laulusta nauttiminen, ”silloin kun se onnistuu”. Kerrotaan myös kuoron laulujen sanoitusten tai melodioiden voivan olla niin koskettavia, että tuntuu siltä kuin ”kylmät väreet” menisivät kehon läpi (K33). Laulujen melodioita kuvaillaan sanalla ihana, ja kerrotaan että laulut saattavat soida päässä koko seuraavan viikon ajan (K34). Sävelen ja sanojen suhde tulee myös esille. Eräs kuorolainen sanoo olevansa ehkä ”huono” kirkkokuorolainen kun sanat eivät aina ”aukene” hänelle: ”Sävel on tärkein” (K35). Yhteistä sointia kuunnellessa kuorolainen voi kokea ”pyhää yhteisyyttä”:

Minulle, – – , on tärkeää laulaa mukana yhteisessä äänessä ja avoimesti sielu paljaana. Laulaa juuri sillä äänellä mikä olemassa on ja kuunnella yhteistä sointia. Siinä koen pyhää yhteisyyttä. Yksinlaulu ei tuota hupia kotonakaan. (K16)

Toisaalta on myös niitä, jotka puhuvat nimenomaan sanojen merkityksestä. Virsien ja laulujen sanojen kerrotaan vaikuttavan syvästi (K49) ja antavan paljon (K19).

Virsien ja laulujen sanat vaikuttavat minuun syvästi. Usein ollaan myös itketty. (K4)

Kuorolaisten kertomien emotionaalisten merkitysten kanssa yhteneväisiä kokemuksia löytyy Jukka Louhivuoren artikkelista Voimakkaat musiikilliset kokemukset – kuorolaulajien kokemuksia, missä kerrotaan laajasta kansainvälisestä kuorotutkimuksesta (”Singing together”, 2005), jossa hän oli itse mukana tutkijana. Suomalaisten kuorolaisten tunnekokemuksia tutkittaessa nousi yleisimpinä esiin neljä tunnekokemusta: ympäröivän maailman unohtuminen, liikutus tai kyönelet, sisäinen rauha ja yhteenkuuluvuuden tunne. Yleisin näistä oli yhteenkuuluvuuden tunne.⁶⁹

⁶⁹ Louhivuori, 2011, 97–101.

5.2.2. Laulujen ja laulamisen merkitys

Rakastan laulamista. Se nostaa mielen ja ennen kaikkea pidän juuri hengellisistä lauluista. Saa laulaa Jumalan kunniaksi ja ylistykseksi. (K36)

Kuorossa laulettavien laulujen merkityksestä kerrottaessa tulee esiin se, että kuorolaiset arvostavat monipuolista ohjelmistoa. Vieraskielisten laulujen kohdalla tulee eriäviä mielipiteitä. Se mikä on toiselle rikkaus, on toiselle rajoitus. Kuorolainen (K9) sanoo että hengellisissä lauluissa on tosi kauniita kappaleita ja että ne laulut mitä hänen oma kuoronsa laulaa, sopivat kuorolle tosi hyvin. Toinen kuorolainen (K34) kertoo että ”kaikki on ihanaa... ihania kappaleita, kauniita melodioita”, oli sitten kyse klassisesta, hengellisestä tai kevyemmästä musiikista. Laulut jäivät myös soimaan päässä viikon aikana (K34). Kuorolaisella (K35) on kokemusta myös ortodoksisessa kirkkokuorossa laulamisesta. Siellä lapsuudesta asti tutut melodiat toistuivat ja jäivät siksi hyvin mieleen toisin kuin luterilaisessa kirkkokuorossa, jossa ”melodiat harjoitellaan vain tiettyä messua varten eivätkä ne tule yhtä läheiseksi ja unohtuvat nopeasti”.

Kuorolaisesta (K22) on mukava laulaa ja opetella monipuolista ohjelmistoa: gregoriaanista musiikkia, perinteisiä koraaleja, vanhaa ja uutta, klassista ja gospelia. Myös se on mukavaa, että on saanut laulaa suomen kielen lisäksi mm. latinaksi, englanniksi, saksaksi ja italiaksi (K22). Toisaalta kuorolainen (K32) ei ”kielitaidottomana” pidä vieraskielisten laulujen esityksistä, koska kokee ettei voi silloin antaa yleisölle sydämestään sitä mitä haluaisi (K32).

Toivomuksena esitetään, että kuorolla olisi jumalanpalveluksen liturgiassa selkeämpi ja vakituisempi rooli (K22). Toivotaan että messun pysyvissä osien (*proprium de ordinariū*⁷⁰) ja virsien lisäksi kuoro voisi olla enemmän mukana myös messun vaihtuvien osien toteutuksessa (*proprium de tempore*⁷¹). Toivotaan että vaikka pappi pystyisikin laulamaan psalmit hyvin myös yksin, niin kuoro voisi saada selvemmän osuuden niiden laulamissa (K25).

Laulujen lisäksi kuorolaiset kirjoittavat laulamista. Laulamista rakastetaan (K36) ja laulamisen kuvataan olevan ihanaa ja kivaa (K31) sekä tärkeintä (K34). Kuorolaulun kuvataan olevan ykkösasia (K8), joka on ollut tärkeää aina (K14) ja rippikoulusta lähtien

⁷⁰ Messun *proprium de ordinariū* eli pysyvät osat ovat Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus ja Agnus Dei. Niiden teksti pysyy aina samana riippumatta kirkkovuoden ajankohdasta. (Vatanen, 2003, 110.)

⁷¹ Messun *proprium de tempore* eli vaihtuvissa osissa tekstit vaihtuvat kirkkovuoden ajankohdan mukaan. Tällaisia musiikillisesti toteutettavia messun osia ovat virsien lisäksi raamatunteksteihin sävelletty musiikki: psalmilaulu, tekstimotetit, kantaatit ja oratoriot. (Haapasalo, 2003, 377.)

(K8). Erään laulajan monien vuosien laulamattomuus korjaantui, kun hän liittyi kirkkokuoroon, innostui asiasta ja sai huomata, ettei olekaan entinen laulaja ja että häntäkin vielä tarvitaan (K25). Laulamisen kuvaillaan olevan myös olennainen osa omaa olemassaoloa:

Sävelet ovat osa minua. Laulan, siis olen. Olen olemassa, kun saan laulaa. Olen iloinen laulun lahjasta, kiitos Jumalalle siitä. (K2)

Anne Birgitta Yeung on tutkinut Suomen evankelisluterilaisen kirkon piirissä toimivien vapaaehtoisten motivaatiota. Etsiessään vastausta kysymykseen mistä vapaaehtoisuudella kokonaisuudessaan koostuu, Yeung kehitti *vapaaehtoisuuden timanttimallin*. Yeungin tutkimuksen vapaaehtoiset olivat seurakuntien piirissä olevia vapaaehtoisia, jotka tekivät esim. puutarha- ja kotitaloustyötä perheissä, ruuantekoon ja -jakeluun liittyviä töitä sekä toimivat ”sosiaalityöntekijöinä” mm. nuorten parissa.⁷²

Mallissa on päädytty neljään motivaatioulottuvuuteen, jossa on kahdeksan motivaation ääripäätä: saaminen ja antaminen, jatkuvuus ja uuden etsintä, etäisyys ja läheisyys sekä pohdinta ja toiminta.⁷³ Motivaation ääripäistä neljä kuvaavat toimintoja, jotka suuntautuvat itsestä ulospäin: antaminen, uuden etsintä, läheisyys ja aktiivinen toiminta. Toiset neljä ääripäätä kuvaavat toimintoja, jotka ovat suuntautuneet vapaaehtoistoimijaan päin: pohdiskelu ja mietiskely, etäisyys toisista, tuttuus ja itselle saaminen.⁷⁴

Vaikka Yeungin tutkimuksessa ei ollut mukana kuorolaisia, timanttimalli sopii hyvin välineeksi myös silloin kun vapaaehtoiset ovat kirkkokuorolaisia tarjoten mielenkiintoista näkökulmaa kuorolaistenkin vapaaehtoisuuteen. Kirjaan esimerkinomaisesti näkyviin niitä motivaation lähteitä ja merkityksiä, joita kuorolaiset ovat näistä motivaatioulottuvuuksista tässä tutkimuksessa tuoneet esille. Saaminen tulee näkyviin esim. laulujen ja harjoitusten virkistävästä vaikutuksesta sekä kuoron viikkorytmiä rakentavasta merkityksestä. Antamista on esimerkiksi muille laulaminen ja vanhusten luona käyminen. Jatkuvuus tulee ilmi esim. siinä, että laulaminen ja seurakunta ovat olleet jo pienestä pitäen tärkeitä ja kuoro tuntuu sen takia tutulta paikalta. Uuden etsintä on uuden oppimista ja sitä kuorossa on paljon uusia kappaleita ja vieraita kieliä myöten. Etäisyys näyttäytyy esim. siinä, että kuorossa voi olla samaan aikaan yhteisön jäsen, mutta halutessaan voi rajata kanssakäymisen konkreettiseen

⁷² Yeung, 2004, 60–61.

⁷³ Yeung, 2005, 106–107.

⁷⁴ Yeung, 2005, 108.

toimintaan eli laulamiseen. Läheisyyttä on hyvä ryhmähenki ja joukkoon kuuluminen. Pohtiminen ja mietiskely liittyy esim. omaan hengelliseen kasvuun ja hartauden harjoittamiseen. Toimintaa on esim. viikoittaiset harjoitukset ja julistaminen.

6 Sosiaaliset merkitykset

6.1. Yhteisöllisyys

6.1.1. Yhteisö

Taulukko 5.

MERKITYSTEEMAT	PÄÄTEEMAT	PÄÄLUOKAT
(eli yläluokka)	(eli pelkistetty yläluokka)	
YHTEISÖ	YHTEISÖLLISYYS	SOSIAALINEN MERKITYS
YSTÄVYYS		
HARRASTUS	HARRASTAMINEN	
RETKET		
KOTOUTUMINEN		

Taulukko havainnollistaa sosiaalisten merkitysten jakautumisen pääteemoihin ja merkitysteemoihin.

Yhteisö on yksittäisenä teemana (yläluokka) kaikkein useimmiten mainittu teema koko tutkimuksessa. Se on mainittu yhteensä 33 kertaa. Kuoron sanotaan olevan mukava porukka (K1, K13, K21), jossa on hyvä yhteishenki (K4, K9), ja jossa sosiaalisuus, yhteisöllisyys ja ihmisten tapaaminen on yksi kuoron ihanista puolista (K2, K8, K9, K13, K14, K15, K25). Kuoro yhdistää eri-ikäisiä laulajia (K15), siellä nauretaan (K4) ja siellä on hauskaa (K13, K21). Kuoro on myös edistänyt kuorolaisen sosiaalisia taitoja (K24). Kuorossa tuntee kuuluvansa joukkoon (K11) ja porukkaan kuulumista pidetään tärkeänä (K27). Kuoroon otettiin ”lämpimästi” vastaan ja siellä tuntee ”lämmintä yhteenkuuluvuutta” (K18).

Kuorolaisten kirjoituksissa on näkyvissä muutamia teemoja yhteisöllisyyteen liittyen. Toisaalta sanotaan, että kuoro yhdistää samanhenkisiä ihmisiä (K26, K34) ja että nimenomaan samanhenkisyys ”kehittää” yhteisöllisyyttä (K26). Hyvän ryhmähengen eri-ikäisten laulajien kesken sanotaan olevan seurausta ”samanhenkisyydestä” ja kirkkokuoro koetaan paikkana, jossa muilla on samankaltaisia elämänarvoja kuin itsellä (K18). Kerrotaan myöskin, että kuorotovereiden kristillinen pohja antaa tuttuuden tunteen uusienkin ihmisten kanssa (K14).

Toisaalta sanotaan, että nimenomaan kuorolaulu on se tekijä, joka yhdistää eri alojen ihmisiä (K34) ja kuorossa eri-ikäiset ihmiset ”sukupuoleen katsomatta” saavat virkistystä yhdessä (K30). Yhteisöllisyyden kuorossa sanotaan myös olevan jotain, mikä kehittyy ajan kanssa: harjoittelemisen, esiintymisien ja retkien myötä, ”karismaattisen johtajan kera”,

kuorosta on muodostunut ”meidän ensemble”, jossa kuorolaiset rohkaisevat toinen toistaan (K21). Myös jälkipolvi on saanut kokea kuoron yhteisöllisyyttä:

Ei aina ollut lastenhoitajaa käytettävissä, silloin lapsi sai olla harjoituksissa mukana. Lapsikin kasvoi musiikin kuunteluun. (K32)

Kuoron esiintyessä muille yhteisöllisyyden kokemus laajenee kuoron ulkopuolelle, kuoron ja yleisön väliseksi vuorovaikutustapahtumaksi:

Ja kun kuulijat vielä kertovat kokeneensa jotain syvää tunnetta, olemme kuorossa ja yleisössä kokeneet yhteisen elämyksen. (K23)

Yhteisöllisyys toteutuu myös ja/tai nimenomaan laulamisen kautta ja laulussa. Kuorolainen näkee tärkeimmäksi sellaisen vuorovaikutuksen mikä toteutuu harmonioiden ja yhteissoinnin kautta, kun lauletaan moniäänisiä lauluja:

[Kuorolaulu] merkitsee musiikillista yhdessäoloa ja yhdessätekemistä. Sosiaalinen puoli toteutuu sekä kontaktissa kuorotovereihin että ennen muuta stemmoissa laulamisen harmonioissa, yhteissoinnin kuuntelussa ja hiomisessa. Vaikka stemman jäsenet ovat omia pienyhteisöjään kuoron sisällä, tärkeimmäksi näen niiden yhteis- ja vuorovaikutuksen moniäänisessä laulussa. Sellaiselle ujolle erakkotyypille kuin esim. minä sillä on suurempi merkitys kuin juttelulla harjoitusten tauoilla, kuorojuhlissa tai matkoilla. (K12)

Kuorolainen arvostaa sitä, että kuorossa keskitytään konkreettiseen toimintaan eikä ”kahitteluseurusteluun” (K16). Yhteisöllisyys toteutuu yhdessä laulettaessa ja sointia kuunnellessa:

Minulle, sosiaalisia suhteita pelkäävälle – –, on tärkeää laulaa mukana yhteisessä äänessä ja avoimesti sielu paljaana. Laulaa juuri sillä äänellä mikä olemassa on ja kuunnella yhteistä sointia. Siinä koen pyhää yhteisyyttä. (K16)

Kuorolaiset puhuvat tässä vuorovaikutuksesta, mikä tapahtuu sävelten yhteis- ja vuorovaikutuksen kautta, yhteistä sointia kuunnellessa. John Fiske puhuu sanattomasta viestinnästä kirjassaan Merkkien kieli. Viestimme sanattomasti esim. eleiden ja äänensävyjen avulla. Äänensävy paljastaa juuri sen hetkisen asenteen ja tuntemuksen jotakin asiaa kohtaan, sillä ei voi viestiä jotakin, joka on tapahtunut jo aiemmin. Sanatonta viestintää kutsutaankin

suoraksi koodiksi.⁷⁵ Se on jotakin, mikä syntyy ja tapahtuu siinä yhdessä hetkessä, läsnä ollessa, kun aistitaan ja kuunnellaan äänensävyjä, sävelkulkuja ja harmonioita.

Kuorolaiset puhuvat ”kuoroon liittymisestä”. Yksi on toteuttanut pitkäaikaisen unelman ja ”liittynyt” kirkkokuoroon (K21). Toinen koki, että kirkkokuoroon oli helppo ”liittyä” (K25). Suomisanakirja.fi kuvaa liittymistä mm. seuraavasti: yhtyä, yhdistyä, kerääntyä kokonaisuudeksi, kiinnittyä johonkin, olla kiinni jossakin.⁷⁶ Kirjoituksissa osa kuorolaisista kertoi, kuinka kauan he ovat olleet kirkkokuorossa. Vuodet kertovat kuoroon ”liittymisestä”: kuoroon liitytään, kiinnitytään ja sitoudutaan usein moneksi vuodeksi ja vuosikymmeniksi. Moni kuorolainen kertoi kirjoituksissa, kuinka kauan ovat kirkkokuorossa laulaneet. Skaala on melkoinen: 1,5 vuodesta 49 vuotta ja ylikin, kun yksi kuorolainen kertoi olleensa mukana 1950-luvulta lähtien. Kirkkokuorossa on oltu: 1,5 vuotta (KK43), 3 vuotta (KK44, KK45), 4 vuotta (KK46), 5 vuotta (KK47), 6 vuotta (KK48), 7 vuotta (KK49), 10 vuotta (KK59, KK51, KK52), 12 vuotta (KK53), 18 vuotta (KK54), 20 vuotta (KK55, KK56, KK42), 30 vuotta (KK58, KK59, KK60), 31 vuotta (KK61), 49 vuotta (KK62), rippikoulusta lähtien (KK63), 16 -vuotiaasta lähtien (KK64), murrosiästä lähtien (KK57), koko aikuisikä (KK65), 2000 -luvun alkuvuosista (KK66) ja 1950 -luvulta lähtien (KK67).

Moni kuorolainen kertoo siitä, kuinka on tullut aikoinaan liittyneeksi kuoroon. Henkilökohtaisella kutsumisella on ollut merkitystä. Kuoroon kutsujina ovat toimineet niin kuoron johtaja, ystävä kuin puoliso. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen -työryhmä esittää loppuraportissaan *Tasavertaisina ja osallisina* polkumallin, jonka ensimmäisessä kohdassa painotetaan nimenomaan ulkoisen kutsumisen tärkeyttä. Mallissa kutsu tulee joko seurakunnalta yleisesti, seurakunnan työntekijän tai seurakuntalaisen taholta.⁷⁷ Seurakunnan toiminnasta kiinnostuneella henkilöllä voi olla sisäinen kutsu laulaa ja osallistua seurakunnan kuorotoimintaan, mutta ilman ulkoista kutsua hän ei välttämättä saa aikaiseksi tai rohkene liittyä kuoroon. Työryhmän polkumalli ohjaa kiinnittämään erityistä huomiota vapaaehtoisten kuorolaisten mukaan kutsumiselle.

6.1.2. Ystävyys

Kuorossa on tutustuttu moniin uusiin ihmisiin ja sitä kautta on solmittu ystävyys-suhteita. Ystävien ja tuttujen lisäksi kuorosta on löytynyt seurustelusuhdetta ja rakkautta. Kuorossa on syntynyt ystävyys-suhteita, jotka ovat kestäneet vuosikymmeniä (K18). Moni kuorolainen kertoo saaneensa uusia ystäviä (K2, K3, K6, K7, K12, K13, K20, K21, K27, K31, K38).

⁷⁵ Fiske, 1992, 90.

⁷⁶ Suomisanakirja.fi: liittyä.

⁷⁷ Tasavertaisina ja osallisina, 2018, 17.

Ylipäänsä kuorolaisista on tullut läheisiä ja rakkaita ystäviä (K3). Ja onpa kuorosta löytynyt myös ”uusi rakkaus” (K5).

Kuorossa on ollut mahdollisuus tutustua ihmisiin ”vähitellen” ja ”pikkuhiljaa”. Vierekkäin kuorossa istumalla voi suhde ”syvetä” ystävyudeksi, joka jatkuu, vaikka joku jäisi kuorosta pois.

Tutustuin kuorolaisiin vähitellen, osan kanssa jopa ystävystyin ja olemme joidenkin harvojen kanssa tavanneet myös vapaa-ajalla. (K13)

Pikkuhiljaa tässä voi sanoa, että olen saanut uusia ystäviä ja tuttuja kuoron kautta. (K2)

Joskus voi vaikkapa jatkuva vierekkäin istuminen syvetä ystävyudeksi, ja muitakin yhteisiä harrastuksia löytyy. (K12)

Laulaminen kerran viikossa vierekkäin useiden vuosien ajan luo hyvän ystävyuden, joka jatkuu kuorovuosien jälkeenkin. (K20)

Monista kuorolaisista on tullut erittäin hyviä ystäviä. Ja vaikka ikäeroa vanhimpiin kuorolaisiin on n. 40 vuotta, on meillä yhteisiä kokemuksia. (K27)

Yhteisten kuorokokemusten lisäksi myös erilaiset elämän kokemukset yhdistävät. Kuorosta löytyy myös ystäviä, joille yhteistä on esim. puolison tai muun läheisen kuolema tai avioero. (esim. K5, K21, K26, K27)

Suru yhdistää ja toiset tietävät mitä on olla yksin. (K27)

Osallisuuden kokemus siis laajenee, kun kuorolla on selkeää sosiaalista merkitystä myös varsinaisten kuoroharjoitusten ulkopuolella. Osallisuus määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilla näin:

”Yleensä osallisuus ymmärretään tunteena, joka syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Yhteisöissä osallisuus ilmenee jäsenten arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena, sekä mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössä”.⁷⁸

⁷⁸ Thl.fi: osallisuus.

Kirkon vapaaehtoistoiminnan perustehtävä määritellään vahvasti osallisuuden kautta:

Kirkon vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on kutsua ihmisiä osallisuuteen rakkauden ja vastuun yhteisössä ja tarjota jokaiselle mahdollisuus antaa aikaansa ja osaamistaan yhteiseen käyttöön. Osallisena oleminen kirkossa tarkoittaa sekä omien lahjojen ja osaamisen antamista yhteiseen käyttöön että osallisuutta siitä hyvästä, jota rakkauden ja vastuun yhteisössä on tarjolla. Osallisuus on paitsi tekemistä myös olemista: ihminen voi ottaa vastaan rakkautta ja armoa. Osallisuus on ensin olemuksellista ja vasta sen jälkeen tekemistä ja toimintaa. Ihmisen arvo ei määräydy hänen toiminta-aktiivisuutensa tai tehokkuutensa mukaan. Osallisuuden yhteisössä jokainen on arvokas Jumalan luomana, sellaisenaan. Osallisuuden yhteisössä ihmiseltä ei vaadita mitään. Sen sijaan häntä rohkaistaan palvelemaan ja antamaan panoksensa yhteisen tehtävän toteutumiseksi. Ihminen tarvitsee kokemusta, että on tarpeellinen ja että hänellä ja hänen tekemisillään on merkitystä muille. Vapaaehtoistoiminta toiminta tarjoaa mielekkyyttä ja merkityksellisyyttä arkeen.⁷⁹

Ruotsalainen teologi ja Växjön hiippakunnan piispa Fredrik Modéus⁸⁰ on tutkinut seurakunnan ja jumalanpalveluselämän kehittämistä koskevia kysymyksiä Lundin yliopistossa.⁸¹ Hänen kirjansa *Utrustad & delaktig – för en kyrka i förändring* on ilmestynyt suomeksi nimellä *Osallisuuteen kutsutut: Jumalanpalvelusyhteisö muutoksessa*. Modéuksen näkökulma kirkon vapaaehtoistyöhön on nimenomaan osallisuus. Hän kirjoittaa, että seurakunnan ja jumalanpalvelusta viettävän yhteisön tulisi voida olla sellainen paikka, missä ihmiset saavat kokea turvallista yhteyttä toinen toisiinsa ja jossa he voivat luottaa toisiinsa ja luopua suojamuureistaan. Se on paikka, jossa saa näyttää sekä vahvat että heikot puolensa ja jossa saa olla sekä iloinen että surullinen. Saa olla epätäydellinen ja kaipaava.⁸² Modéuksen mukaan turvallisessa seurakunnassa on tilaa erilaisuudelle ja sen ymmärretään olevan hyvä ja yhteisöä rikastuttava tekijä. Turvallisessa seurakunnassa otetaan myös todesta se, että jokainen ihminen on Jumalan ainutlaatuinen luomus erilaisine lahjoineen, persoonineen, taipumuksineen ja taitoineen.⁸³

Kuorolaiset kuvaavat kuoroyhteisöä hyvin saman tyyppisin termein kuin Modéus kuvaa ideaalia seurakuntayhteisöä. Kuoro on kuin ”seurakunta seurakunnassa”, kuin oma tiivis yhteisö koko jumalanpalvelusta viettävän yhteisön keskellä. Samalla kun se on tiivis yhteisö, se antaa ja jakaa omastaan niin että se rikastuttaa koko yhteisöä. Kuorolaisen osallisuuden kokemus syntyy monenlaisista asioista. Kuoro koetaan paikkana, jossa kunnioitetaan laulajien

⁷⁹ Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistoiminta, 2015, 5–6.

⁸⁰ Svenska Kyrkan.

⁸¹ Modéus & Bruun, 2014, takakansi.

⁸² Modéus & Bruun, 2014, 75–76.

⁸³ Modéus & Bruun, 2014, 76–77.

yksilöllisyyttä ja kunkin omaa lauluääntä (K15) ja jossa kuunnellaan myös muiden ääniä (K4, K32). Kuorossa tulee hyväksytyksi sellaisena kuin on, myös surullisena ja huononakin päivänä (K4). Kuorossa pääsee osalliseksi kuoron tukea ja voimaa antavasta vaikutuksesta, niin laulamiseen kuin arjessa elämiseen liittyen. (esim. K6, K22, K24). Kuorolainen pääsee osalliseksi myös kuoron ja toisten kuorolaisten antamasta hengellisestä tuesta. Hengellisten laulujen laulaminen on kuin hartauden viettoa ja omalle uskolle saa tukea (esim. K12). Ja toisaalta, kirkkokuorossa voi kokea osallisuuden kokemusta myös silloin kun ei itse ole kiinnostunut hengellisistä asioista (esim. K8). Kuoron kautta pääsee myös osalliseksi kirkkovuoden rikkaasta viettämisestä ja kirkkovuoden juhlien sisällön avautumisesta (esim. K12). Osallisuuden kokemus liittyy myös siihen, että kuorossa suhtaudutaan myönteisesti erilaisiin ihmisiin ja ollaan ”tasavertaisina kavereina” vierekkäin laulamassa (esim. K4, K35). Osallisuuden kokemus vahvistuu myös siitä, että saa tuntea itsensä tarpeelliseksi kuorolle, jokaisen lauluääntä ja panosta tarvitaan (esim. K9, K16).

Selvimmin osallisuuden kokemus kuorossa näkyy yhteisöllisyytenä ja kuorosta saatuna ystävyyssuhteina. Porukkaan kuuluminen (esim. K27), saman henkisyys (esim. K26, K34), yhteiset kokemukset haasteista ja niiden voittamisesta (esim. K34), viikoittaiset harjoitukset, säännölliset esiintymiset sekä monet vuodet ja vuosikymmenet kuoron jäsenenä vaikuttavat siihen että osallisuuden kokemus syntyy ja alkaa laajeta niin että kuoron vaikutuksen voi nähdä esim. paikkakuntaan kotoutumisessa (esim. K13) ja yhteyden lisääntymisenä myös kuoroyhteisön / seurakunnan ja kyläyhteisön välillä (K17).

Kuorolainen (K11) kertoo että tullessaan uutena kuoroon, hän aisti kuorossa myös jonkinlaista sisäänlämpiämistä. Hänelle oli kuitenkin riittävä kokemus joukkoon kuulumisesta se, että oli muutamia, jotka toivottivat tervetulleeksi. Modéus painottaakin monimuotoisuuden tärkeyttä. Monimuotoisuus mahdollistaa sen, että mahdollisimman monenlaiset ihmiset voivat tuntea olonsa kotoisaksi yhteisössä. Kun esimerkiksi joku ihminen tulee ensimmäistä kertaa mukaan jonkin yhteisön toimintaan, niin on tärkeää, että hän voi kokea, että siellä on mukana ”joku, joka on samankaltainen kuin minä”.⁸⁴ Tässä tutkimuksessa kuoro näyttää pääosin yhdistävän erilaisia ihmisiä myönteisellä tavalla, mutta poikkeuksiakin löytyi. Kuorolainen (K7) oli aiemmin kärsinyt siitä, että kuorossa ei ollut ollut oman ikäisiä tovereita ja oli kokenut, että yhteisiä puheenaiheita oli hankala löytää. Toinenkin erillisyyttä ja sopeutumista aiheuttanut kokemus oli liittynyt ikään, nuorena kuorolaisena oli pitänyt opetella sopeutumaan vanhempien ihmisten joukkoon (K32).

⁸⁴ Modéus & Bruun, 2014, 100.

6.2. Harrastaminen

6.2.1. Kuoro harrastuksena

Kuoroa kuvataan mm. ”tärkeimmäksi ja rakkaimmaksi” harrastukseksi (K20), jota odottaa viikoittain (K31). Kirjoituksissa tulee harrastamista koskien esille erilaisia asioita.

Ensinnäkin, kuoroista löytyy pariskuntia, jotka kertovat, että kuorosta on tullut heille yhteinen ja yhdistävä harrastus (KK69, KK63, KK47, KK65). Kuoroharrastusta puolison kanssa kutsutaankin ”parisuhdeharrastukseksi” (KK63). Se, että oma puoliso on mukana samassa kuorossa, on myös nostanut omaa motivaatiota kuoroa kohtaan (KK63). Harjoituksiin on kiva mennä, kun voi mennä yhdessä puolison kanssa (KK47). Toisekseen, kuorolainen (KK68) sanoo, että kuoro on hänen ainoa ”ihan oma” harrastuksensa, jonka mahdollistaa se, että kuoroharjoitusten aikana on lastenhoito, johon voi jättää lapset harjoitusten ajaksi. Kolmanneksi, kuoroharrastusta kuvaillaan paitsi hyväksi, myös ”leimaavaksi” harrastukseksi:

Hyvä harrastus, vaikka tuntuu kuin olisi jollakin tavalla ”leima otsassa”, kun on kirkkokuoron. (K1)

Neljänneksi, kuoroharrastus on tullut mukaan elämään siinä vaiheessa, kun kuorolainen on jäänyt yksin.

Jäätyäni yksin nousivat harrastukset entistä tärkeimmäksi. Silloin keksin kirkkokuoron. (K5)

Kuoron mukana pääsee myös retkeilemään. Kuorot tekevät lauluvierailuja muihin seurakuntiin, virkistysretkiä konserttien ja ruokailujen merkeissä sekä pitävät omia laululeirejä. Kuororetket ja leiripäivät virkistävät (K1, K30, K37), yhdistävät (K1) ja lähentävät (K2) kuorolaisia ja niitä muistellaan vuosienkin kuluttua (K20). Matkoja on tehty kotimaan lisäksi myös ulkomaille:

Kuorolaisten kanssa on ollut hauskoja matkoja ympäri Suomea ja vähän ulkomaillekin. (K27)

6.2.2. Kuoron merkitys kotoutumisessa

Kuorolla on ollut tärkeää merkitystä uudelle paikkakunnalle kotoutumisessa. Kirkkokahveille on ollut helpompi mennä tuttujen kuorolaisten kanssa, ja sen myötä on voinut tutustua taas uusiin ihmisiin ja tulla yhä enemmän yhteisön jäseneksi.

Kuoron kanssa oli helppo mennä esimerkiksi messun jälkeen kirkkokahveille ja tutustua uusiin ihmisiin. Jollain kummallisella tavalla kirkkokuoro oli ehkä suurin tekijä siinä, että huomasin kasvattaneeni juuria paikkakunnalle. Tunsin olevani osa yhteisöä enemmän kuin ehkä missään muualla elämäni aikana. (K13)

Kuoron myötä myös kuorolainen K36 on saanut ystäviä paikkakunnalle muuttamisen jälkeen.

Kuorolainen K16 puolestaan kertoo, että kuoro on ainut yhteisö, jolla hän on kiinni nykyisessä asuinpaikassaan: ”Kuulen ”kylän asioita” vain kuoron kautta”. Uudelle paikkakunnalle muuttaessaan kuorolainen (K14) on aina ensisijaisesti hakeutunut kirkkokuoroon, koska jumalanpalveluselämä on ollut hänelle tuttua lapsuudesta lähtien. Yhteys paikkakuntaan syntyy myös siinä, että kuorolainen toimii linkkinä seurakunnan ja kyläläisten välillä. Kuorossa laulaessa seurakunnan toiminta on tullut tutuksi ja sen seurauksena kuorolainen pystyy vastaamaan kysymyksiin kirkon toiminnasta (K17).

7 Hengelliset merkitykset

7.1. Hengellisyys

7.1.1. Laulaminen hartauden harjoittamisena

Taulukko 6.

MERKITYSTEEMAT	PÄÄTEEMAT	PÄÄLUOKAT
(eli yläluokka)	(eli pelkistetty yläluokka)	
HARTAUUS, HENGELLISYYS	HENGELLISYYS	HENGELLINEN MERKITYS
PALVELUTEHTÄVÄ		
JULISTUS		
SEURAKUNTA	SEURAKUNTA	
KIRKKOVUOSI		

Taulukko havainnollistaa hengellisten merkitysten jakautumisen pääteemoihin ja merkitysteemoihin.

Kuorossa saa laulaa Jumalan kunniaksi ja ylistykseksi (K36). Laulamalla on myös hyvä kiittää ja rukoilla Jumalaa (K14). Kirkkokuoron merkitys kuorolaisen hengellisessä elämässäni on ”todella suuri” ja kirkkokuoron antama hengellinen puoli on hänelle tärkeää (K18).

En halua määritellä omaa uskonnollisuuttani, sen määrää tai astetta, mutta koen sisälläni hyvänä saada laulaa hengellistä musiikkia. (K18)

Kuorossa laulamisen koetaan olevan yhteistä hartauden harjoittamista, rukousta ja jumalanpalvelusta:

Kuorolla on ollut suuri merkitys myös hengelliselle elämälleni. Laulaminen on aina ollut minulle keskeinen osa hartauden harjoitusta. – On hienoa saada laulaa toisten kanssa, parhaimmillaan se on kuin yhteistä rukousta tai jumalanpalvelusta. – Kuin olisi parin tunnin miniretriitti aina keskellä viikkoa. (K13)

Kirkkokuorothan laulavat paljon myös virsisovituksia. Niiden ja vanhojen kirkkolauluteosten harjoittelu ei ole vain nautittavaa harrastusta, vaan hartautta, joka vie kokijansa vuosisatojen taakse. (K12)

Kuorossa laulamalla kuorolainen ”hoitaa” hengellistä elämääni monin tavoin: kiitoslauluin kiitetään kaikista hyvistä tapahtumista elämässä, surujen keskellä lauletaan ”taivaslauluja” ja vaikeuksien keskellä rukouslauluja (K20).

Kuorolainen (K13) kertoo, kuinka osa kuoron lauluista tuntui aluksi pahalta, koska ne muistuttivat häntä liikaa aiemmista, kipeistä, kokemuksista herätyskristillisissä piireissä. Vähän kerrallaan hän on kuitenkin kokenut laulavansa ”sieluansa ehjemmäksi” (K13).

Laulajille syvällistä merkitystä tuovat laulujen Jumalan rakkaudesta kertova sanoma sekä se että laulujen ja virsien myötä päästään syvälle perinteisiin ja uskon ja kirkon historiaan:

Seurakunnan kuorossa ei lauleta pelkän viihteen tai hyvän olon vuoksi, niilläkin on merkityksensä, mutta Jumalan rakkaudesta meitä ihmisiä kohtaan laulaminen saa laulamiselle syvällisen merkityksen. (K7)

Lauluissa, liturgioissa ja virsissä päästään syvälle perinteisiin, uskon ja kirkon parituhatuotiseen historiaan. (K12)

Laulujen ja liturgian musiikillisen sanoman sanotaan puhuttelevan ja koskettavan enemmän kuin sanojen:

Messussa mukanaolo kuoron kanssa on paljon rituaalista, ja rituaalit (liturgiat, messujen musiikit) puhuttelevat minua usein paremmin kuin sanalliset saarnat. (K12)

Musiikin sanoma, hengellinen anti, koskettaa syvemmin kuin paraskaan saarna. (K22)

Yrjö Sariola pohtii kirjassaan Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi musiikin teologisia peruskysymyksiä. Esille tulee mm. laulun ensisijaisuus kristillisessä jumalanpalveluksessa verrattuna soitinmusiikkiin. Hengellisissä lauluissa oleellista on musiikkiin liittyvä Jumalan sana. Lutherin mukaan hengellisiä lauluja voi pitää kirkon tunnusmerkinä, kunhan ne ovat ”Jumalan sanan ja oikean uskon mukaisia”⁸⁵. Luther painotti sitä, että saarnan rinnalla evankeliumia julistetaan myös ”lauletussa sanassa” ja että ”nuotit tekevät tekstin eläväksi”.⁸⁶ Luther sanoo myös että ”Pyhä Henki käyttää myös laulua välikappaleenaan herättäessään uskoa, milloin ja missä Jumala niin hyväksi näkee”⁸⁷.

Kirkkomusiikin käsikirjassa Sariola ottaa esiin musiikin ”uskon harjoituksen muotona”, joka toteutuu niin seurakunnassa kuin yksittäisen seurakuntalaisen elämässä silloin, kun ”usko pannaan harjoitukseen” ja kun ”lauletaan ja soitetaan Jumalan kunniaksi ja mielen

⁸⁵ Sariola, 1986, 111.

⁸⁶ Sariola, 1986, 114.

⁸⁷ Sariola, 1986, 114.

rakennukseksi”.⁸⁸ Sariola ottaa esille laulun merkityksen alkuseurakunnassa Paavalin efesolaiskirjeen (Ef. 5:18-20) ja kolossalaiskirjeen (Kol. 3:16) avulla:

Älkää juopuko viinistä, sillä siitä tulee irstas meno, vaan täyttykää Hengellä, puhuen keskenänne psalmeilla ja kiitosvirsillä ja hengellisillä lauluilla, veisaten ja laulaen sydämessänne Herralle, kiittäen aina Jumalaa ja Isää kaikesta meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä.⁸⁹

Runsaasti asukoon teissä Kristuksen sana; opettakaa ja neuvokaa toinen toistanne kaikessa viisaudessa, psalmeilla, kiitosvirsillä ja hengellisillä lauluilla, veisaten kiitollisesti Jumalalle sydämissänne.⁹⁰

Sariola puhuu tässä yhteydessä laulamisen kahdesta suunnasta: laulu suuntautuu sekä Jumalaa että ihmistä kohti. Laulamalla kiitetään Jumalaa ja laulun avulla viestitään toisille puhuen, opettaen ja neuvoen.⁹¹

7.1.2. Palveleminen ja julistaminen

Kirkkokuorolaisuus on palvelemista, tukemista, osallistumista ja avustamista. Se on myös julistamista ja sanoman viemistä. Kuorolainen sanoo kirkkokuoron perustehtävän olevan seurakunnan jumalanpalveluselämän tukeminen (K11). Kuoron osuuden sanotaankin parhaimmillaan olevan messun elimellinen osa:

Kirkkokuoro on minusta parhaimmillaan, kun se muodostuu elimelliseksi osaksi messua –. (K25)

Kuorolaiset käyttävät messussa musisoinnista sanaa ”palveleminen”: kirkkokuorossa laulaminen on mieluisa palvelutehtävä (K3). Kuoro ei siis ole messussa esiintymässä, vaan sillä on messussa ihan oma ”tehtävänsä”, joka osaltaan antaa kuorolaiselle tarkoituksen tuntea (K11).

Kirkkokuoromme ei esiinny, vaan palvelee osana messun kokonaisuutta. (K25)

Koen olevani mukana tässä [seurakunnan jumalanpalveluselämän tukeminen] tehtävässä. Tehtävä antaa näin myös itselle jonkinlaista tarkoitusta, kun voi osaltaan palvella tärkeässä osassa. (K11)

Messussa laulaminen ei mielestäni ole esiintymistä, vaan palvelemista sekä rukousta ja kiitosta. (K12)

⁸⁸ Sariola, 2003, 35.

⁸⁹ Sariola, 1986, 88.

⁹⁰ Sariola, 1986, 88.

⁹¹ Sariola, 1986, 89.

Palvelemisen lisäksi kuorolainen käyttää sanaa ”avustaminen” kun on puhe kuoron mukanaolosta messussa:

Kuoron avustaminen (ei esiintyminen) messujen, erityisesti juhlapyhien toimituksissa on tärkeää. Itsenikin tulee mentyä ainakin silloin kirkkoon. Elän todeksi pyhäpäivän sanoman. (K20)

Jumalanpalveluksissa laulamalla kuorolainen pitää hienona myös sitä, että pääsee sillä tavalla ”osallistumaan” messun tekoon (K38). Osallistumisen myötä kuorolainen kokee myös olevansa itse paremmin sisällä messussa. Messuihin osallistumisen kautta on herännyt kiinnostus uskonnollisiin kysymyksiin myös laajemmin:

Kun laulamme messussa, olen jotenkin vahvemmin läsnä koko messun kulussa. Kuuntelen ja keskityn paremmin. (K11)

Messuihin osallistuminen on tuonut tullessaan uutta syvyyttä ja ymmärrystä, kiinnostustakin uskonnollisiin aiheisiin ja kysymyksiin. (K33)

Kuoron laulujen avulla kuorolainen kokee, että hän voi julistaa, viedä sanomaa, tuoda hyvää oloa, iloa ja lohdutusta. Kun on monta laulajaa, niin sanomakin menee varmemmin perille:

Tunnen että voin – – lohduttaa ja julistaa – – kuoromusiikin avulla. – – Yhteisesti olemme kuorona enemmän, monta ääntä kuuluu paremmin. Sanoma menee perille varmemmin. (K2)

On ihanaa kun saa viedä sanomaa Jeesuksesta, laulujen kautta sairaille ja vanhuksille eri olosuhteissa, palvelutaloihin ym. (K15)

Kirkkokuorossa laulaminen on välittää kuulijalle musiikkia. Tuoda hyvän olon tunnetta toiselle ihmiselle, lähimmäiselle. Tuoda siis toisille iloa. Sureville kuulijoille tuoda lohdutuksen sanoja laulaen. Ennen kaikkea hengellisen sanoman siirtoa kuulijakunnalle. (K32)

Kuorolaiselle on tärkeää saada tuottaa iloa ja lohtua myös muille. Kuorolaiselle ei siis riitä, että laulelee vain omaksi ilokseen, vaan on tärkeä käyttää lahjojaan muiden hyväksi.

Jumalanpalveluksen oppaassa painotetaan sitä, että jumalanpalvelusmusiikin toteuttamiseen osallistuminen on nimenomaan palvelutehtävä.⁹²

⁹² Palvelkaa Herraa iloiten, 2009, 78.

Jumalanpalveluksen olemukseen kuuluu, että myös seurakuntalaiset osallistuvat palvelutehtäviin, jotta koko seurakunta voisi palvella Jumalaa ja saada jumalanpalveluksesta voimaa arkeen.⁹³

Kuorolaiset käyttävät sanaa esiintyminen puhuessaan yleisesti kuoron esiintymisestä jossakin, mutta kun he kirjoittavat nimenomaan messun musiikista, niin silloin he käyttävät sanoja palveleminen, avustaminen ja osallistuminen.

Sariola ottaa esille musiikin teologian. Musiikinteologisesti on olennaista juuri se, että ”sanomaa” viedään eteenpäin. Jumalanpalveluksen musiikki on sisältölähtöistä musiikkia, ”soivaa” evankeliumia. Luther painotti kuulemisen tärkeyttä, pelkkä kirjoitettu ja äänettömästi luettu sana ei riitä, vaan evankeliumin pitää kaikua, jotta ihmiset voivat ottaa sen vastaan. Lutherin mukaan evankeliumi on hyvä sanoma, josta lauletaan ja puhutaan.⁹⁴

Siksi on tätä Kristuksen riemukasta voimaa juhlistava psalmein ja kirkkaasti soivin lauluin, ei vain niukoin sanoin ja yksinkertaisella puheella. – Yksin ihmiselle on annettu kyky puhua laulaen, jotta hän tietäisi, että hänen on ylistettävä Jumalaa sanoin ja sävelin, nimittäin soivalla saarnalla ja suloiseen melodiaan yhdistetyin sanoin.⁹⁵

7.2. Seurakunta ja kirkkovuosi

7.2.1. Seurakunta

Seurakunta on kuorolaisille tärkeä, ja kuoron kautta kuorolainen pääsee toteuttamaan omaa seurakuntalaisuuttaan. Kuorolainen (K11) kertoo että kirkkokuoro tuntuu hänelle itselleen ”luontevalta” kuorolta, koska seurakunta itsessään on hänelle tärkeä. Kuorolainen (K23) sanoo kirkkokuorossa laulamisen olevan tärkeä osa hänen ”seurakuntaelämäänsä” (K23). Toisaalta kirkkokuoro myös toimii niin että se ”avaa ovet” laajempaan seurakuntayhteyteen (K12) ja sen kautta syntyy ”hengellinen yhteys” seurakuntaan (K31). Kuorolainen (KK70) kertoo, että eläkkeelle jäätyään halu olla seurakunnan elämässä ja toiminnassa oli muuten ”melko laimeaa”, mutta se, että kuoro osallistuu messuihin ja muihin seurakunnan tapahtumiin, pitää motivaatiota kirkkokuoroa kohtaan yllä. Kirkkokuorolainen (K7) puhuu ”aktiiviseurakuntalaisen roolista”, minkä laulaminen tuo mukanaan:

Haluan osallistua seurakuntani toimintaan, toimia vapaaehtoisena, näyttää värini ja julistaa evankeliumia. Seurakunnan tarjoamista töistä maallikoille laulaminen seurakunnan kuorossa sopii minulle. (K7)

⁹³ Palvelkaa Herraa iloiten, 2009, ix.

⁹⁴ Sariola, 2003, 32.

⁹⁵ Sariola, 2003, 33.

Tässä tutkimuksessa vain yksi kirkkokuorolainen mainitsee sanan ”vapaaehtoinen” kirkkokuorossa laulamisen yhteydessä (K7). Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö määrittelee vapaaehtoisuuden seuraavasti:

Puhuttaessa kirkon vapaaehtoistyöstä viitataan yksinkertaisesti seurakuntalaisten antamaan ilmaiseen työpanokseen. Tämä voi tapahtua lukemattomilla tavoilla: erilaisten kerhojen ja piirien vetäjät, rippileirien isoiset, messuavustajat, hallintoelinten luottamushenkilöt ja monet muut lukeutuvat kirkon suureen vapaaehtoistyöntekijöiden joukkoon. Osa tästä työstä tehdään spontaanisti ja itsenäisesti, osa organisoidusti ja seurakunnan johtamana.”⁹⁶ Mietinnön mukaan vapaaehtoistyön tavoitteena on ”avata seurakuntalaisille mahdollisuus elää ja toimia seurakunnassa ja sen tiloissa tavoilla, jotka palvelevat seurakunnan tarkoitusta ja tehtävää sekä heidän omia toiveitaan ja tarpeitaan. Seurakuntalaiset halutaan näin ollen muuttaa toiminnan kohteista toimijoiksi. Samalla työntekijöiden ja seurakuntalaisten suhde muuttuisi asiakassuhteesta kumppanuussuhteeksi.”⁹⁷

Vaikka kuorolaiset eivät, yhtä lukuun ottamatta, mainitsekaan sanaa ”vapaaehtoisuus”, löytyy kuoron toiminnasta edellä mainitun määritelmän mukaista toimintaa: kuorolaiset antavat ilmaisen työpanoksen avustamalla messuissa ja seurakunnan tilaisuuksissa. Kuorolaiset myös tekevät itsenäistä työtä esim. opetellessaan uusia lauluja ja stemmoja. Vaikka oppiminen onkin useimmiten ohjattua, niin oppiminen on kuitenkin itsenäistä työtä ja kuorolaiset harjoittelevat lauluja ja stemmoja myös omalla ajallaan. Kuorossa kuorolainen saa olla osa yhteisöä ja toteuttaa omia laulamistarpeitaan ja tuoda esiin omia toiveitaan. Kirkon tulevaisuuskomitean mietinnössä kannetaan huolta motivoivien tehtävien löytymisestä kirkossa:

Seurakuntalaisten keskuudesta löytyy paitsi intoa ja auttamishalua myös runsaasti erilaista ammatillista ja yksilöllistä osaamista ja kokemusta. Tästä huolimatta monet vapaaehtoistyön tehtävät ovat hyvin yksinkertaisia ja vaatimattomia, mikä ei ole omiaan lisäämään motivaatiota tai tehtävien palkitsevuutta.⁹⁸

Tässä tutkimuksessa kuorolaiset ovat tuoneet esille niitä tekijöitä, mitkä tekevät kuorosta heille tärkeän ja merkityksellisen. Niiden perusteella kuoro näyttäytyy motivoivana ja palkitsevana vapaaehtoistyön muotona.

⁹⁶ Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö, 2016, 49.

⁹⁷ Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö, 2016, 49.

⁹⁸ Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö, 2016, 50–51.

Seurakuntaan liittyen, läheisen seurakuntayhteyden kokemisen rinnalla, kuorolaiset kirjoittavat myös toisenlaisesta suhteesta ja suhtautumisesta seurakuntaan. Kuorolainen (K16) kertoo että kuoron lisäksi muu seurakunnan toiminta ei kiinnosta häntä lainkaan ja toinen kuorolainen (K8) sanoo että hän ei ole kuorossa hengellisten asioiden vuoksi, vaan on kiinnostunut vain laulamisesta ja yhteisöllisyydestä, mutta että hän ei myöskään koe kirkollisia ”seremonioita” kiusallisina. Tutkimuksessa tuli esille, että kuorossa pidetään tärkeänä sitä, että kuorossa tulee hyväksytyksi sellaisena kuin on ja että ihmisten erilaisuutta pidetään rikkautena (K4, K6). Vaikka kyseessä on seurakunnan kuoro, niin kokemus on kuitenkin ollut se, että kuorolaisilta ei vaadita ”seurakuntalaisuutta” (K13) eikä uskon määrää tai laatua kysellä, vaan kuorossa hyväksytään niin kirkkoon kuuluvat kuin kirkkoon kuulumattomat ja rinnakkain voivat laulaa tasavertaisina niin uskonottomat laulajat kuin ne, joille usko on luonteva osa elämää. (K12, K35)

7.2.2. Kirkkovuosi

Kirkkokuorossa laulamisen myötä kirkkovuosi on tullut kuorolaisille eläväksi (K11). Kuoron myötä niiden sisältö on auennut syvemmin ja kirkollinen vuosirytmii on tullut tutuksi:

Ennen kuin aloin säännöllisesti laulaa kirkkokuorossa, tajusin kirkkovuoden juhlat vain ulkokohtaisesti, niiden syvää sisältöä tajuamatta. Nyt olen erityisen vahvasti elänyt adventti- ja pääsiäisajan messuja. (K12)

On ollut myös mielenkiintoista oppia kirkolliseen vuosirytmiiin, varsinkin kun aiempi tietoisuus oli vain lähinnä perhetapahtumista ja joulukirkoista. (K5)

Kirkkovuoden juhlista erityisen tärkeitä kuorolaisille ovat olleet adventti, joulukirkko ja pääsiäinen. Joululaulut kirkossa ja palvelukeskuksissa tuovat itsellekin joulun tuntua (K4, K11).

Jouluaamun ja aaton laulut kirkossa tuovat oikean joulun tunteen, samoin kuin Pääsiäisen (sic) aika, joka on ehkä kaikista tärkeintä kuorolaulun aikaa itselleni. (K4)

”Pyhäinmiestenpäivän” sanotaan olevan paitsi tärkeä, myös ”vaikein”. Silloin kun ”niin monen tutun nimet luetaan ja kiitellään”, tulee ajatuksiin samalla myös kuorolaisen omat poismenneet omaiset. (K4)

Kirkkovuosi saattaa aiheuttaa kuorolaisen ja perheen kesken myös ristiriitaa. Kuorolainen (K1) kertoo että ajankäytöstä perheen kesken aiheutuu joulun ja pääsiäisen aikaan ”narinaa

lasten kanssa”. Varsinkin jouluna aattohartaus ja ruokailun sekä joulupukin vierailun sovittaminen tuottaa kuorolaiselle vaikeuksia.

Kirkkomusiikin käsikirjassa puhutaan kirkkovuodesta, joka toisaalta toistuu samanlaisena joka vuosi, mutta samaan aikaan tuo kirkkovuoden tapahtumat seurakuntalaisille uusina ja elävinä nykyhetkessä: Kirkon jumalanpalveluselämää säätelee kirkkovuosi, jonka keskeisenä sisältönä on pelastushistoriallisten tapahtumien muistaminen. Kirkkovuoden tapahtumat toistuvat vuosi vuoden perään. Tapahtumien toistuvuudella on suuri merkitys ihmiselle ja niiden ”pohjavire” kulkee mukana elämässä huomaamatta. Kirkkovuoden viettäminen ei ole kuitenkaan vain menneiden kertaamista ja entisen toistoa, vaan joka vuosi tapahtumat saavat uuden merkityksen nykyhetkessä.⁹⁹

Seurakunta ei kokoonnu muistelemaan menneitä, vaan Jumala itse Kristuksessa, joka on seurakunnan pää, projisoi pelastushistorian nykyisyydeksi. Seurakunta elää tässä ja nyt Jeesus-lapsen seimen äärellä, ristin juurella ja pääsiäisen avatulla haudalla.¹⁰⁰

Anneli Vartiainen kirjoittaa tutkimuksessaan *Messu, yhteisö ja muistaminen* kirkosta muistiyhteisönä:

Muistiyhteisö on yhteisö, jonka olemassaolon perusta on peruskertomuksessa, jota se yhteisönä muistaa ja siirtää sukupolvelta toiselle ja josta nousevien arvojen ja tulevaisuuskäsityksen mukaan se elää. Peruskertomuksen muistamisessa ja siirtämisessä se käyttää monia keinoja, mm. rituaaleja ja symboleja.¹⁰¹

Kristillisessä kirkossa peruskertomuksena on Jeesuksen elämä ja kuolema.¹⁰² Peruskertomusta viedään eteenpäin kommunikaation, tradition, rituaalien ja symbolien kautta.¹⁰³ Kirkossa messu on ”yhteisöllisen muistamisen” rituaali¹⁰⁴. Uskon olennainen piirre ja tunnusmerkki kirkossa on ”keskinäinen yhteys”. Jumalanpalvelusten kirjassa messuja kehoitetaan aina valmistelemaan ja toteuttamaan ”yhdessä”¹⁰⁵.

Kuoro on messussa oleellisesti osallisena peruskertomuksen välittämisessä. Kuoro valmistelee messun musiikkia 3-4 harjoituskertaa kun ”esiintymisiä” messuissa on

⁹⁹ Mattila R. & Hannikainen J., 2003, 159.

¹⁰⁰ Mattila R. & Hannikainen J., 2003, 160.

¹⁰¹ Vartiainen, 2015, 26.

¹⁰² Vartiainen, 2015, 29.

¹⁰³ Vartiainen, 2015, 21-25.

¹⁰⁴ Vartiainen, 2015, 45.

¹⁰⁵ Jumalanpalvelusten kirja, 2003, 10.

keskimäärin kerran kuukaudessa. Kirkkovuoden juhlista erityisesti pääsiäisaikana, adventtina, joulun aikana, helluntaina ja pyhäinpäivänä kuorot ovat aktiivisesti mukana messujen valmistamisessa ja toteutuksessa. Peruskertomus kunkin pyhän aiheen mukaan tulee usean viikon harjoittelemisen ja vuosi vuoden perään toistuvan kirkkovuoden ansioista hyvin tutuksi kuorolaisille. Lauluillaan ja laulujen kautta kuoro oppii itse, opettaa muita ja vie sanomaa Jeesuksesta eteenpäin.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Karjalohjan kirkkokuoron, Lohjan kirkkokuoro, Nummen kirkkokuoro ja Pusulan kirkkokuoron toimintakertomukset

8 Johtopäätökset

Olen tutkinut tässä tutkimuksessa sitä, minkälaisia merkityksiä kirkkokuorolaiset antavat kirkkokuorossa laulamislleen ja olemislleen. Tutkimuskohteenani oli Lohjan seurakunnan neljän kirkkokuoron kuorolaiset. Halusin tietää miten kuorolaiset itse sanoittavat kuoron merkitystä ja mitä asioita he itse nostavat esiin kuoroon liittyen. Kirjoituspyynnön sai 75 kuorolaista, joista 38 vastasi. Vastausten suuri määrä kertoo osaltaan kuorolaisten aktiivisuudesta ja sitoutuneisuudesta sekä arvostuksesta harrastustaan kohtaan. Kuorokokemusten tiivistäminen kirjalliseen muotoon on vaatinut kuorolaisilta aikaa ja vaivannäköä.

Koska olen itse toiminut kirkkokuorojen johtajana 25 vuotta, minulla oli jonkinlaisia ennakkoaavistuksia siitä, minkälaisia merkityksiä kuorolaiset kuorolaisuudelleen antavat. Kirjoituksista sain paitsi laajan näkemyksen ylipäänsä kuoron ajatuksista merkitykseen liittyen, myös sellaisia näkökulmia, joita en ollut etukäteen osannut pukea sanoiksi. Tulin myös yllätetyksi. Erilaisia merkitysteemoja löytyi yhteensä 27 ja niistä yhdistämällä saatuja pääteemoja 9.

Taulukko 7. Yhteenveto teemoista

MERKITYSTEEMAT	PÄÄTEEMAT	PÄÄLUOKAT
(eli yläluokka)	(eli pelkistetty yläluokka)	
OPPIMINEN	KEHITTYMINEN	HENKIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS
KEHITTYMINEN		
HAASTE		
SOPEUTUMINEN		
PALKITSEVUUS		
TUKI ELÄMÄSSÄ	TUKI	
VIKKORYTMI		
SUVAITSEVAISUUS		
SYYLÄHTEÄ		
TASA-ARVO		
TARVE	TARPEELLISUUS	
TARPEELLISUUS		
LUOTTAMUSTYÖ		
VOIMAVARA	VOIMAUTUMINEN	EMOTIONAALIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS
LOHTU, ILO		
MUSIIKKI	MUSIIKKI	
LAULAMINEN		
YHTEISÖ	YHTEISÖLLISYYS	SOSIAALINEN MERKITYS
YSTÄVYYS		
HARRASTUS	HARRASTAMINEN	
RETKET		
KOTOUTUMINEN		
HARTAUUS, HENGELLISYYS	HENGELLISYYS	HENGELLINEN MERKITYS
PALVELUTEHTÄVÄ		
JULISTUS		
SEURAKUNTA	SEURAKUNTA	
KIRKKOVUOSI		

Kehittyminen oli yhdeksästä pääteemasta se, johon liittyen oli kaikkein eniten mainintoja kuorolaisten kirjoituksissa. Oppimisen ja taitojen kehittymisen lisäksi haasteet kasvattavat kuorolaista. Kuorolainen on halukas kehittymään myös sopeutumisessa. Kuorossa on opittu sosiaalisuutta ja kurinalaisuutta, kun on jouduttu opettelemaan kuuntelemaan myös muita. On opittu musiikin maailmaan liittyvistä asioista, sekä kirkkovuoteen ja seurakuntaan liittyvistä asioista. On opittu uutta, monipuolista ohjelmistoa, sekä on opittu äänenmuodostusta, teoriaa ja nuotinlukua. Sävelkorva, solfataito ja rytmitaju ovat kehittyneet, muisti on harjaantunut, ja on opittu kuuntelemaan musiikin lisäksi hiljaisuutta. Kuorossa on oppinut myös luottamustehtäviin liittyviä asioita.

Kuorolaiset pitävät haasteista, pelkkä lauleskelu ei kuorolaiselle riitä. Kun uuden kappaleen kanssa on joutunut tekemään paljonkin töitä, niin oppimisen ilo palkitsee laulajan. Myös esiintymisiin liittyvät haasteet, oman rohkeuden lisääntyminen ja onnistunut esitys palkitsee laulajaa.

Kuorossa joutuu opettelemaan myös sopeutumista. Pitää sopeutua erilaisiin ja erikäisiin kanssaulajiin, monenlaiseen ohjelmistoon – myös sellaiseen, josta ei pidä. Lisäksi pitää sopeutua hengellisyyteen sekä pitää oppia sopeuttamaan oma ääni joukkoon sopivaksi. Pitää myös sopeutua aikaisiin herätyksiin sunnuntaiaamuisin ja koko perheen sopeutumista vaaditaan etenkin kirkollisina juhlapyhinä, jouluna ja pääsiäisenä, kun kirkkokuoroilla on usein esiintymisiä.

Kuoron tarjoama **tuki** liittyy sekä laulamiseen että yleisemmin koko elämään. Kuoro tuo rytmiä viikkoon harjoituksineen ja tarjoaa syyn lähteä liikkeelle. Vieruskaverin tukemana oppii lauluja helpommin ja esiintyessä muista saa tukea ja voimaa. Kuoro on myös paikka, jossa voi purkaa omia huolia ja saada tukea omaan elämäntilanteeseensa. Kuorossa laulaminen tukee myös mielen ja ruumiin terveyttä. Myös hengelliseen elämään ja uskoon saa tukea kuorosta. Kuoron on koettu olevan paikka, jossa saa olla tasa-arvoinen muiden kanssa, sekä Jumalan että kuorolaisten silmissä. Kuorossa on voinut kokea tulleen hyväksytyksi sellaisena kuin on.

Kuorossa pääsee ruokkimaan omia **tarpeitaan** ja toisaalta saa tuntea itsensä myös tarpeelliseksi. Kuoroon on liitytty laulamisen tarpeesta ja kirkkokuoro vastaa erityisesti tarpeeseen laulaa hengellisiä lauluja. Esille tulee myös itsetoteutuksen tarve sekä myös hiljentymisen ja kuulolla olon tarve. Kuorolaiset kokevat myös itse olevansa tarpeellisia kuorolle, pois ei voi jäädä, koska kaikkia tarvitaan. Luottamustyö toiminnan suunnittelemisineen ja yhdistystoimintaan liittyvine tekemisineen on myös yksi erityinen alue, jossa kuorolainen voi kokea olevansa kuorolle tarpeellinen.

Kuoro voimauttaa. Kuorossa laulaminen on henkireikä ja voimavara, jonka avulla jaksaa elää arkielämäänsä. Harjoitukset virkistävät ja rentouttavat sekä tuovat hyvää mieltä. Laulamiseen keskittymisen seurauksena huolet katoavat ainakin harjoitusten ajaksi. Kuoroillan kuvataankin olevan kuin voimaa antava miniretriitti. **Musiikkiin** liittyen laulujen sanat ja sävelet tuovat lohtua ja iloa, ja yhteisen kuorosoinnin kuuntelu on nautinnollista. Laulamisen sinänsä kuvataan olevan ihanaa, kivaa ja tärkeintä. Kuorolaiset arvostavat monipuolista ohjelmistoa. Lauluilta toivotaan kauniita melodioita ja laulujen mieleenpainuvuutta. Vieraskielisiä lauluja toinen nimenomaan kaipaa ja nauttii niistä, kun taas toinen kokee, ettei pysty antamaan yleisölle sydämestään sitä mitä haluaisi, jos ei ymmärrä sanoja.

Yksittäisistä merkitysteemoista **yhteisö** oli kaikkein vahvimmin esillä. Kuorossa on mukava porukka, johon kuulumista pidetään tärkeänä, kuorossa on hauskaa, siellä on hyvä yhteishenki ja ihmisten tapaaminen on yksi kuoron ihanista puolista. Kuoron sanotaan toisaalta yhdistävän samanhenkisiä ihmisiä ja toisaalta sanotaan, että kuorolaulu on se, joka yhdistää erilaisia ihmisiä. Yhteisöllisyys kuorossa kehittyy ajan kanssa, kun yhdessä harjoitellaan, esiinnyttään ja retkeillään. Yhteisöllisyyden kokemus laajenee kuorosta myös yleisöön kuoron esiintyessä. Yhteisöllisyys toteutuu paitsi sosiaalisissa suhteissa myös lauluissa ja laulamissa sekä sanattomassa vuorovaikutuksessa sävelien, harmonioiden ja äänensävyjen kautta.

Kuorossa syntyy ystävyys- ja seurustelusuhteita. Kuorossa istutaan ja lauletaan vierekkäin ja lähekkäin ja siellä on mahdollisuus tutustua ihmisiin vähitellen ja pikkuhiljaa. Kuorossa syntyneet ystävyysuhteet ovat kestäneet vuosia ja vuosikymmeniä ja kuorokaverit tapaavat myös kuoron ulkopuolella. Kuorolaiset liittyvät kueroon ja sitoutuvat sen toimintaan usein vuosiksi ja vuosikymmeniksi. Kuorolla on merkitystä myös paikkakuntaan ja seurakuntaan kotoutumisessa. Kuoron jäsenten kautta uuteen paikkaan tutustuminen on ollut helpompaa ja sitä kautta on voinut tulla yhä selvemmin uuden yhteisön jäseneksi.

Kuoroa kuvataan tärkeimmäksi ja rakkaimmaksi **harrastukseksi**. Kuoro on toisaalta ”parisuhdeharrastus” eli yhteinen harrastus puolison kanssa ja toisaalta kuoro on ainoa ”ihan oma” harrastus, minkä mahdollistaa lastenhoito kuoroharjoitusten aikana. Kuoroa kuvataan myös leimaavaksi harrastukseksi, kirkkokuorolaisella on jollakin tapaa ”leima otsassa”. Harrastukseen kuuluu monenlaiset kuorolaisia virkistävät ja yhdistävät retket kuorolaisten synttärakahveista virkistysretkiin, laululeireihin ja esiintymisretkiin sekä koti- että ulkomailla.

Hengellisyys toteutuu kuorossa mm. hartautena, palvelemisena ja julistamisena. Hengellisten laulujen laulaminen kuorossa on kuin yhteistä hartauden harjoittamista ja oman

hengellisen elämän hoitamista ja siinä kasvamista. Kuorossa saa myös tukea omalle uskolleen. Hyviä kokemuksia on myös siitä, että kuorossa ei kysellä toisten uskon laatua eikä muita yritetä käännättää.

Kirkkokuoron perustehtävän sanotaan olevan seurakunnan jumalanpalveluselämän tukeminen. Messussa laulamista ei pidetä esiintymisenä vaan sen merkitys näyttäytyy palvelemisen, osallistumisen, avustamisen ja läsnä olemisen kautta. Kuorolainen kokee tärkeänä sen, että laulujen kautta voi julistaa, viedä sanomaa ja tuoda iloa ja lohdutusta. Tärkeää on siis sekä tuottaa iloa muille että tulla itse hengellisesti ruokituksi.

Seurakunta on kuorolaiselle tärkeä osa elämää. Kuoro avaa laulajalle ovia muuhunkin seurakunnan toimintaan ja kuoron kautta syntyy ”hengellinen” yhteys seurakuntaan. Kuoron kautta kuorolainen pääsee myös toteuttamaan omaa seurakuntalaisuuttaan toimimalla vapaaehtoisena. Rinnakkain aktiivisen seurakuntalaisen rinnalla on kuorolainen, jota seurakunnan muu toiminta ei kiinnosta lainkaan ja joka on kiinnostunut kuorosta muiden kuin hengellisten asioiden vuoksi. Paitsi seurakunta, myös kirkkovuosi on tullut kuoron myötä kuorolaiselle tutummaksi ja elävämmäksi, ja kirkkovuoden juhla-aikojen, kuten pääsiäisen ja adventin, sisältö on auennut messujen kautta syvemmin.

Kuoronjohtajalla on myös merkityksensä kuorolaiselle. Kuorolaiselle on merkityksellistä se, että hänen johtajansa osaa vaatia ja johtaa, on idearikas ja tavoitteellinen, taitava ja tasokas, myönteinen ja huumorintajuinen sekä kannustava, innostava ja rohkaiseva. Kuoronjohtajalta saa ohjeita laulutekniikkaan, äänenmuodostukseen, artikulaatioon ja ryhtiin liittyen. Johtajan rooli hyvän ja rennon ilmapiirin luoja on tärkeää, samoin kuin se että kuorolainen saa kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta. Kuoronjohtajan roolia pidetään tärkeänä ja kuoroa saatetaan vaihtaa, jos asiat eivät suju.

Kirkkokuorolla on siis kuorolaiselle hyvin monenlaisia erilaisia merkityksiä. Kuoronjohtajalle ja seurakunnalle tutkimus antaa arvokasta tietoa kuorolaisten mieltymyksistä, toiveista ja tarpeista. Kehittymisen painottuminen suurimpana pääteemana oli itselleni äkkiseltään yllätys. Kuorolaisten kirjoituksissa voi kuitenkin nähdä kaksi ääripäätä, joista molemmat ovat tänä aikana paljon esillä. Ihmiset ovat yleisesti kiinnostuneita aivojen monipuolisesta aktivoinnista ja kehittämisestä, ja toisaalta, kiireisen arjen keskellä, ollaan kiinnostuneita meditoinnista, retiriiteistä ja rentoutusharjoituksista. Kuoron kirjoituksissa kehittymisen vastapainona olikin juuri meditatiivinen äänen sävyjen kuuntelu ja ”pyhä yhteisyys” sekä kuoroharjoituksen vertaaminen miniretriittiin.

Kirkkokuorolaisille musiikki on tärkeä hyvinvointia tuova tekijä elämässä. He kaipaavat myös yhteisöllisyyttä, emotionaalista tukea ja hengellisen elämän luontevaa harjoittamista.

Kirkkokuoro voi osaltaan olla paikka, jossa kuorolaiset saavat vastauksen näihin elämään kuuluviin tarpeisiin. Kuoronjohtajana pidän helpottavana tietona sitä, että kuorolaiset ovat kuorossa todella monista eri syistä. Vaikka kuoronjohtajan rooli on tärkeä, niin voi perustellusti sanoa, että kuorolaiset eivät ole kuorossa johtajan vuoksi, vaan ennemminkin johtajasta huolimatta. Johtajalla on kuitenkin olennainen rooli, kaiken muun ohessa, kuorolaisten motivoimisessa.

Entäpä sitten kirkkokuorojen merkitys seurakunnille ja laajemmin koko kirkolle? Aikana, jolloin kirkon jäsenkato kiihtyy, on huomion arvoista, kuinka kirkkokuoro sitouttaa jäsenensä seurakunnan toimintaan ja osallisuuteen. Kuorolaiset ovat osallisia kuoron tarjoamista hyvistä antimista, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisella tavalla kuorolaisten hyvinvointiin. Kaiken muun hyvän lisäksi kuorolaiset ovat osallisia kirkon peruskertomukseen liittyvien laulujen laulamiseen viikoittain vuosi vuoden perään. Minkälainen muistijälki kuorolaisille jää näistä hengellisistä lauluista, joissa he laulavat kirkon sanomasta ja opista?

Kirkkokuorot ovat messuissa kävijöinä seurakunnan ydinjoukkoa. Voisiko kuorojen toimintamalleista olla hyötyä laajemminkin, kun mietitään ihmisten sitouttamista ja osallisuutta kirkossa, niin, että yhä useampi voisi sanoa kirkkokuorolaisen tavoin: ”Näitä kun katson taaksepäin, olen tyytyväinen, kun tuli lähdettyä kirkkokuoron tielle, olisin jäänyt paljosta paitsi, jos en olisi lähtenyt”.

9 Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Päälähteet

Kirkkokuorolaisten kirjoitukset kuorolaulun merkityksestä: K1-K38. (3.10.-14.11.2018), Lohja. Tekijän hallussa.

Lähteet

Aakkula, Jonna, sähköpostitiedonanto. 9.1.2019. Tekijän hallussa.

Karjalohjan kirkkokuoro ry. Patentti ja rekisterihallitus.

http://yhdistysrekisteri.prh.fi/othaku.htx?kieli=1&oskori=NEW&hakuraja=0&nimi=karjalohjan+kirkkokuoro&kotipaikka=&ensrek=&viimrek=&osoite=&vapaa=&sb_haku=Hae (viitattu 13.2.2019)

Karjalohjan kirkkokuoron toimintakertomus (2018). Kuoron ja tekijän hallussa.

Jumalanpalvelusten kirja (2003). *Suomen Evankelis-luterilaisen Kirkon Kirkkokäsikirja: 1-2*. [Helsinki]: Raamattutalo.

Lohjan kirkkokuoron toimintakertomus (2018). Kuoron ja tekijän ja hallussa.

Lohjan seurakunta. <https://www.lohjanseurakunta.fi> (viitattu 13.2.2019)

Lohjan seurakunnan tasekirja (2018).

<https://www.lohjanseurakunta.fi/documents/34364826/51121924/Tasekirja+2018.pdf/0f28df74-bc96-7c84-984d-834bfc7c40ab> (viitattu 1.10.2019)

Nummen kirkkokuoron toimintakertomus (2018). Kuoron ja tekijän ja hallussa.

Palvelkaa Herraä iloiten (2009). *Palvelkaa Herraä iloiten: Jumalanpalveluksen opas*. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Kirkkohallitus. <http://kirkkokasikirja.fi/jp-opas.pdf> (viitattu 1.10.2019)

Pusulan kirkkokuoro ry. Patentti ja rekisterihallitus.

http://yhdistysrekisteri.prh.fi/othaku.htx?kieli=1&oskori=NEW&hakuraja=0&nimi=pusulan+kirkkokuoro&kotipaikka=&ensrek=&viimrek=&osoite=&vapaa=&sb_haku=Hae (viitattu 13.2.2019)

Pusulan kirkkokuoron toimintakertomus (2018). Kuoron ja tekijän hallussa.

Pyhän ristin kuoro. <https://www.hattulanseurakunta.fi/osallistu/pyhan-ristin-kuoro> (viitattu 14.1.2018)

Rekisteröidyt kirkkokuorot. Patentti- ja rekisterihallitus.

http://yhdistysrekisteri.prh.fi/othaku.htx?kieli=1&oskori=NEW&hakuraja=0&nimi=kirkkokuoro&kotipaikka=&ensrek=&viimrek=&osoite=&vapaa=&sb_haku=Hae (viitattu 13.2.2019)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/seurakunnat> (viitattu 3.2.2019)

Suomen Kirkkomusiikkiliitto ry. <https://skml.fi/kirkkomusiikkiliitto/organisaatio/> (viitattu 21.9.2019)

Svenska Kyrkan, Växjö stift
<https://www.svenskakyrkan.se/ga-till-kallan/boneutrop-i-vaxjo> (viitattu 5.10.2019)

Tutkintovaatimukset / Sibeliuss-Akatemia:
http://www.uniarts.fi/sites/default/files/Kirkkomusiikki_0.pdf (viitattu 14.1.2019)

Vanajan kirkon kuoro ry. Patentti- ja rekisterihallitus.
http://yhdistysrekisteri.prh.fi/pertied.htx?rekno=80202&kieli=1&oskori=NEW&otparat=kieli%3D1%26oskori%3DNEW%26hakuraja%3D0%26nimi%3Dkirkon%2Bkuoro%26kotipaikka%3D%26ensrek%3D%26viimrek%3D%26osoite%3D%26vapaa%3D%26sb_haku%3DHae&sb_lisaa_ote (viitattu 13.2.2019)

Kirjallisuus

Bäckström, Kai (2012). *Puhun, laulan, hengitän : kuorolaulajasta näyttelijäksi*. Maisterin opinnäytetyö. Teatterikorkeakoulu. <http://hdl.handle.net/10138/34734> (viitattu 23.9.2019)

Fiske, J. (1992). *Merkkien kieli: Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.

Haapasalo, Juhani (2003). *Tekstimusiikki*. – Kirkkomusiikin käsikirja. Toimittaneet Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Hannikainen, Jorma (2003). *Kuorot ja musiikkiryhmät*. – Kirkkomusiikin käsikirja. Toimittaneet Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Huotilainen, Minna (2016). *Musiikki muovaa aivoja*. Personal brainer: Treenaa aivosi vireiksi. Huttu, Tiina & Wasenius, Reidar. Helsinki: WSOY.

Huotilainen, Minna (2011). *Aivotutkimus tunnistaa musiikin erityisen merkityksen ihmiselle*. Ihminen ja musiikki: Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Toimittanut Liisa-Maria Lilja-Viherlampi. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Iivonen, Susanna (2012) *Kirkkokuoro harrastuksena : tutkimus neljästä suomalaisesta kirkkokuorosta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistoiminta (2015).
<https://evl.fi/documents/1327140/52567042/Jokainen+on+osallinen.pdf/8c9af91f-26e0-e292-ece9-328b4f8317bc> (viitattu 27.7.2019).

Kielitöimistonsanakirja.fi <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/merkitys> (katsottu 16.9.2019)

- Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö (2016). Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 47, Kirkko ja toiminta. Helsinki : Kirkkohallitus.
[http://kappeli.evli.fi/kkweb.nsf/c7f32a5129224528c2256dba002d78f0/e3cb4b616646125ec2258050002951a4/\\$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietintö.pdf](http://kappeli.evli.fi/kkweb.nsf/c7f32a5129224528c2256dba002d78f0/e3cb4b616646125ec2258050002951a4/$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietintö.pdf) (viitattu 15.9.2019)
- Louhivuori, Jukka (2011). *Voimakkaat musiikilliset kokemukset – kuorolaulajien kokemuksia. Ihminen ja musiikki: Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia.* Toimittanut Liisa-Maria Lilja-Viherlampi. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Makkonen, Merja (1994). *Kirkkokuoro seurakunnan työmuotona : Iisalmen rovastikunnan kanttoreiden ja kuorolaisten ajatuksia kirkkokuorotoiminnasta.* Tutkielma. Sibelius-Akatemia.
- Mattila, Reijo & Hannikainen, Jorma (2003). *Kirkkovuosi ja kausisuunnittelu. – Kirkkomusiikin käsikirja.* Toimittaneet Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Modéus, Fredrik & Bruun, Heli (2014). *Osallisuuteen kutsutut: Jumalanpalvelusyhteisö muutoksessa.* Helsinki: Kirjapaja.
- Moilanen, Pentti & Räihä, Pekka (2018) *Merkitysrakenteiden tulkinta.* Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (5. uud. p.). Toim. Valli, Raine. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Numminen, A. (2005). *Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi: Tutkimus aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta.* [Helsinki]: Sibelius-Akatemia.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234971/isbn9525531171_copy.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viitattu 21.9.2019)
- Pajamo, Reijo (1994). *Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin.* Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 6. Sibelius Akatemia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Palokangas, Vesa-Tapio (2012). *Kirkkokuorolaisena seurakunnan vapaaehtoistyössä. Narratiivinen elämäkertatutkimus Helmi ja Risto Laitisista.* Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20120137> (viitattu 15.9.2019)
- Raami, Asta (2016). *Älykäs intuitio: Ja miten käytämme sitä.* Helsinki: S&S.
- Saarinen, Juhana (2010). *Lohjan kirkkokuoro ja seurakunnan musiikkityön vaiheita 1872-2010 : Lohjan kirkkokuoro ry:n 120-vuotishistoriikki.* Lohja : Lohjan kirkkokuoro.
- Saarinen, Katri (2016). *"Kuorotoiminta on sielun ravintoa" Vanajan nuorisokuorossa kasvaneiden oppimiskokemuksia.* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Saarmala, Marja-Liisa (1986). *Suomenkielisten kirkkokuorojen rakenteesta, toiminnasta, ohjelmistosta ja tavoitteista vuonna 1983.* Tutkielma. Sibelius-Akatemia.

- Sariola, Y. (1986). *Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi: Musiikin teologian peruskysymyksiä*. Helsinki: SLEY-kirjat.
- Sariola, Yrjö (2003) *Kirkkomusiikki ja musiikin teologia*. – Kirkkomusiikin käsikirja. Toimittaneet Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Suomisanakirja.fi. <https://www.suomisanakirja.fi/liittyä>. (viitattu 19.7.2019)
- Tasavertaisina ja osallisina. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen –työryhmän loppuraportti. <https://evl.fi/documents/1327140/0/Tasavertaisina+ja+osallisina/53f83ce4-f894-00b6-517d-ba9ab86bf94c> (viitattu 2.9.2019)
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (10., uud. laitos). Helsinki: Tammi.
- Vartiainen, A. (2015). *Messu, yhteisö ja muistaminen: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon messu yhteisöllisen muistamisen tilana*. [Tampere]: Kirkon tutkimuskeskus.
- Vatanen, Osmo (2003). *Messu ja sen musiikki*. – Kirkkomusiikin käsikirja. Toimittaneet Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Yeung, A. B. (2004). *Individually together: Volunteering in late modernity: social work in the Finnish church*. Helsinki: Finnish Federation for Social Welfare and Health.
- Yeung, A. B. (2005). *Vapaaehtoistoiminnan timantti*. Vapaaehtoistoiminta: Anti, arvot ja osallisuus. Toimittaneet Nylund, M. & Yeung, A. B. Tampere: Vastapaino.

Liite 1

Hyvät Lohjan, Karjalohjan, Nummen ja Pusulan kirkkokuorojen laulajat!

Opiskelen teologiaa Helsingin yliopistossa ja teen yliopistonlehtori Johan Bastubackan johdolla maisterin opintoihini kuuluvaa tutkielmaa. Tutkielmani aiheena on *kirkkokuoron merkitys kuorolaiselle*.

Tutkimukseni toteutumiseksi pyydän apuasi. Haluaisin saada mahdollisimman laajasti tietoa siitä, ***mitä kirkkokuorossa laulaminen ja oleminen sinulle merkitsee; mitä kaikkia elämän osa-alueita se sinun elämässäsi koskettaa ja miten***. Toivoisin että kirjoitat minulle asiasta. Kirjoituksen ei tarvitse olla pitkä eikä muodollinen, mutta toivon että mietit asiaa mahdollisimman monelta kannalta. Voit lähettää kirjoituksen minulle ke **7.11. mennessä** joko sähköpostitse tai postitse, tai sitten voit antaa sen omalle kuoron johtajallesi, joka toimittaa sen minulle. Voit kirjoittaa nimettömänä.

Haluaisin myös haastatella osaa tähän tutkimukseen osallistuneista. **Jos saisit haastatella Sinua, pyydän, että ilmoitat kirjoituksen yhteydessä myös omat yhteystietosi**. Pysin tekemään haastattelut marraskuun 2018 aikana. Voimme yhdessä sopia Sinulle sopivan ajan ja paikan. Tutkimuksen toteutusta ja aineiston analysointia varten olisi tärkeä saada nauhoittaa keskustelu. Nauhoittamisen jälkeen kirjoitan keskustelun auki ja analysoin siitä nousevia teemoja. Aineisto käsitellään anonyymisti siten, että tutkimusraportista ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Aineisto tuhotaan tutkimuksen jälkeen. Voit milloin haluat vetäytyä tutkimuksesta.

Kiitos vastauksestasi!

Sanna Kuoppala
Teologian ylioppilas, musiikin maisteri, kanttori

Toivon, että osallistut kyselyyn. Saamme sen kautta arvokasta tietoa kuorolaisten ajatuksista ja kokemuksista.

Timo Saario
Johtava kanttori, Lohja

Toimin Sanna Kuoppalan tutkielman ohjaajana. Voit tarvittaessa kääntyä puoleeni tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä.

Johan Bastubacka
käytännöllisen teologian dosentti, yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto

Liite 2

Tutkimuksessa löytyneet 259 merkitystä jakaantuivat 27 merkitysteemaan, 9 pääteemaan ja neljään pääluokkaan. Luvut teemojen jälkeen kuvaavat kuinka yleisesti kukin teema tuli tutkimuksessa esille.

MERKITYSTEEMAT		PÄÄTEEMAT		PÄÄLUOKAT	
(yläluokka)		(pelkistetty yläluokka)			
OPPIMINEN	21	KEHITTYMINEN	57	HENKIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS	83
KEHITTYMINEN	15				
HAASTE	8				
SOPEUTUMINEN	7				
PALKITSEVUUS	6				
TUKI ELÄMÄSSÄ	6	TUKI	19		
VIKKORYTMI	4				
SUVAITSEVAISUUS	4				
SYYLÄHTEÄ	3				
TASA-ARVO	2				
TARVE	3	TARPEELLISUUS	7		
TARPEELLISUUS	2				
LUOTTAMUSTYÖ	2				
VOIMAVARA	30	VOIMAUTUMINEN	37	EMOTIONAALIS-KOKEMUKSELLINEN MERKITYS	61
LOHTU, ILO	7				
MUSIIKKI	16	MUSIIKKI	24		
LAULAMINEN	8				
YHTEISÖ	33	YHTEISÖLLISYYS	45	SOSIAALINEN MERKITYS	65
YSTÄVYYS	12				
HARRASTUS	10	HARRASTAMINEN	20		
KOTOUTUMINEN	5				
RETKET	5				
HARTAUUS, HENGELLISYYS	23	HENGELLISYYS	35	HENGELLINEN MERKITYS	50
PALVELUTEHTÄVÄ	7				
JULISTUS	5				
SEURAKUNTA	9	SEURAKUNTA	15		
KIRKKOVUOSI	6				
YHTEENSÄ	259		259		259